

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ ศาลรัฐธรรมนูญ

3370

ค

ฉ.6

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

8.ค.๖

KPT ๑๑๑๐

๘๑๕

๒๕๕๕

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ ศาลรัฐธรรมนูญ

ทั้งสองสมุดศาลรัฐธรรมนูญ

ISBN 974-7629-43-7

ชื่อหนังสือ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

ปีที่พิมพ์ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

จำนวนพิมพ์ ๑๐,๐๐๐ เล่ม

เจ้าของ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
อาคารบ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์
๓๒๖ ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์
เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๖๒๓-๕๖๐๐-๕
โทรสาร ๐-๒๖๒๓-๕๖๓๕ และ ๐-๒๖๒๓-๕๖๔๖
www.concourt.or.th
E-mail : feedback@concourt.or.th

พิมพ์ที่ บริษัท พี. เพรส จำกัด
๑๒๙ ซอยแยกซอยศิริพจน์ สวนหลวง กรุงเทพฯ ๑๐๒๕๐

คำนำ

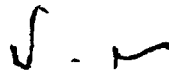
ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า “รัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมือง” ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ เป็นต้นมา ได้มีบทบาทสำคัญคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้เช่นเดียวกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ ที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๖ ความว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรหนึ่งที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการเมือง โดยมีบทบาทและภารกิจสำคัญในการควบคุมมิให้กฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ในฐานะผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ ควบคู่ไปกับการรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ อันจะทำให้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมีผลเป็นจริงในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ ตามหลักการสำคัญของกฎหมายมหาชนภายใต้ระบบ “นิติรัฐ” ที่เรียกว่า “หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย” นอกจากนี้แล้ว รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระอีกหลายองค์กรไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ซึ่งเป็นกลไกในการควบคุมตรวจสอบผู้ที่เข้าสู่ระบบการเมือง คณะ

ii ● ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กลไกในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งเป็นกลไกในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ โดยองค์กรอิสระเหล่านี้จะทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบควบคุมกันไป อีกทั้งส่งเสริมภารกิจซึ่งกันและกันให้มีความเชื่อมโยงและครอบคลุมอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ในการปฏิรูปการเมืองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ได้จัดทำ “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ” เล่มนี้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในบทบาทและภารกิจสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญให้ประชาชนได้รับทราบอย่างกว้างขวาง จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะให้ประโยชน์แก่ผู้สนใจตลอดจนประชาชนโดยทั่วไปตามสมควร

(นายนพดล เสงเจริญ)

เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ภาพตราสัญลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญ

ลักษณะของสัญลักษณ์

เป็นดวงตรารูปวงกลมมีขอบสองชั้น

องค์ประกอบของสัญลักษณ์

วงกลมชั้นใน ตรงกลางมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประดิษฐานอยู่บนพานสองชั้น เบื้องบนมีพระตุลพาทย์ (ซึ่งหมายถึงความสุจริตยุติธรรม และความเฉลียวฉลาดหลักแหลมในการปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ) สถิตย์อยู่ เบื้องล่างมีช่อชัยพฤกษ์ (ซึ่งหมายถึงการบรรลุผลสำเร็จอันประกอบด้วยเกียรติศักดิ์) รองรับ และมีลายกนกก้านชดประกอบอยู่สองข้าง

วงกลมชั้นนอก ได้ช่อชัยพฤกษ์ของวงกลมชั้นใน เป็นอักษรข้อความว่า "ศาลรัฐธรรมนูญ" และคั่นด้วยดอกประจํายามหัวท้าย

สี

สีแดงชาด ใช้เป็นสีพื้น หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมภายในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริยาธิราชอันทรงไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพ และทศพิธราชธรรมจรรยา ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

สีทอง ใช้เป็นสีสำหรับองค์ประกอบของสัญลักษณ์ หมายถึง ความรุ่งเรือง มีศักดิ์ศรี สง่างามสูงส่ง (ไม่จำกัดขนาด)

สารบัญ

หน้า

คำนำ	i
ภาพสัญลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญ	iii
ตอนที่ ๑ ความเป็นมา โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่	
ของศาลรัฐธรรมนูญ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญ	๑
๑.๒ รูปแบบขององค์กรที่ใช้ในการควบคุมกฎหมาย มีให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	๔
๑.๓ องค์กรประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ	๕
๑.๔ กระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	๖
๑.๕ องค์กรคณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	๘
๑.๖ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ	๘
๑.๗ ผลของคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ	๙
๑.๘ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	๑๐
๑.๘.๑ การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ของกฎหมาย	๑๐
๑.๘.๒ การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติ ของสมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรีฯ	๒๓
๑.๘.๓ การวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ	๓๓
๑.๘.๔ การวินิจฉัยในกรณีอื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด	๓๕

สารบัญ

หน้า

แผนภูมิแสดงกระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๔๗

ตอนที่ ๒ การใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔๙

๒.๑ ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔๙

๒.๒ การใช้สิทธิของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๖๔

๒.๓ สรุปรูปช่องทางที่ประชาชนอาจใช้สิทธิต่อ
ศาลรัฐธรรมนูญ ๖๗

ตอนที่ ๓ วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ๖๙

๓.๑ สารະสำคัญขงวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ๖๙

๓.๑.๑ สารະสำคัญที่เป็นหลักประกันพื้นฐาน ๖๙

๓.๑.๒ สารະสำคัญทั่วไป ๗๔

๓.๒ กระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ๗๖

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ๘๑

ตอนที่ ๔ วิสัยทัศน์และพันธกิจของศาลรัฐธรรมนูญและ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๘๓

๔.๑ วิสัยทัศน์ของศาลรัฐธรรมนูญ ๘๓

๔.๒ พันธกิจของศาลรัฐธรรมนูญ ๘๓

๔.๓ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๘๔

๔.๓.๑ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๘๔

สารบัญ

หน้า

๔.๓.๒	วิสัยทัศน์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๘๖
๔.๓.๓	พันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๘๖
๔.๓.๔	เป้าประสงค์หลักในการดำเนินงานของ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๘๖
แผนภูมิแสดงโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ		๘๘
แผนภูมิแสดงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ		๘๙

ภาคผนวก

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
หมวด ๘ ส่วนที่ ๒ ศาลรัฐธรรมนูญ
- ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ
ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖
- ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือ
บริเวณศาลหรือว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือ
เข้าฟังการออกนั่งพิจารณาคดีของศาล พ.ศ. ๒๕๕๖
- แบบพิมพ์ต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ
- พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๒

ตอนที่ ๑

ความเป็นมา โครงสร้าง

และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญ

ในอดีตก่อนปี พ.ศ. ๒๕๔๙ นั้นไม่มีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่ากรณีที่บทบัญญัติของกฎหมาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะให้องค์กรใดทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดว่า กฎหมายนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ประการใด

จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๘ หลังจากที่สงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง ได้มีการตรา “พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๕๔๘” ขึ้นเพื่อลงโทษแก่ผู้ที่ได้กระทำการตามที่กฎหมายนี้ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงคราม ไม่ว่าการกระทำนั้นจะได้กระทำไปก่อนหรือหลังจากที่กฎหมายนี้ใช้บังคับก็ตาม

ต่อมาเมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ศาลฎีกาได้พิจารณาโดยให้เหตุผลว่าศาลฎีกามีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่า กฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่โดยให้เหตุผลว่า ศาลเป็นองค์กรที่ใช้กฎหมายจึงต้องรู้ว่ากฎหมายนั้นใช้บังคับได้หรือไม่ อีกทั้งศาลเป็นองค์กรตุลาการซึ่งมีหน้าที่ใช้บังคับกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้น นอกจากนี้ ยังเห็นว่าฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถที่จะตีความได้ว่ากฎหมายใด ขัดหรือแย้งต่อ

รัฐธรรมนูญหรือไม่ เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้ตรากฎหมายขึ้นเอง ส่วนฝ่ายบริหารนั้นก็ไม่มีอำนาจหน้าที่ตีความว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่เช่นเดียวกัน

ดังนั้น ศาลฎีกาจึงได้พิพากษาว่า พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ ที่ตราขึ้นนั้นเป็นการบังคับใช้กฎหมายอาญาในลักษณะที่มีผลย้อนหลัง เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ ถือว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับไม่ได้ เป็นโมฆะ (คำพิพากษาฎีกาในคดีอาชญากรรมสงครามที่ ๑/๒๔๘๙ ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๙)

จากแนวคำพิพากษาฎีกาในคดีดังกล่าว ทำให้เกิดประเด็นถกเถียงกันต่อมาว่า องค์กรใดควรจะมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ซึ่งในขณะนั้นฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๒ กำหนดให้ตนมีอำนาจเด็ดขาดในการตีความรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การพิจารณาว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ จึงควรเป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร

เพื่อยุติข้อขัดแย้งในประเด็นปัญหาดังกล่าวระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙ จึงได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นใหม่เรียกว่า **“คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ”** เพื่อทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จนกระทั่งต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กรใหม่จาก **“คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ”** เป็นองค์กรในรูปแบบศาลที่ใช้อำนาจตุลาการ เรียกว่า **“ศาลรัฐธรรมนูญ”**

เป็นที่ทราบกันอย่างดีแล้วว่า รัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นกฎหมายสูงสุดก็คือ บทบัญญัติของกฎหมายใดจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมิได้ ซึ่งแนวคิดนี้

เป็นไปตามหลักการสำคัญที่เรียกว่า “หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย” ซึ่งหลักการอันนี้ได้บัญญัติรับรองไว้ใน รัฐธรรมนูญทุกฉบับ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖ ความว่า

“รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

อย่างไรก็ตาม ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญนี้เมื่ออาจจะเกิดผลเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติหากปราศจากซึ่งองค์กรที่จะมาทำหน้าที่ตรวจสอบและควบคุมมิให้กฎหมายที่ตราขึ้นหรือที่ใช้บังคับอยู่นั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงได้กำหนดให้มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นในรูปแบบขององค์กรพิเศษซึ่งใช้อำนาจตุลาการตามรัฐธรรมนูญ โดยมีได้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นการทั่วไป หากแต่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะคดีที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองและรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศนั่นเอง

สำหรับวัตถุประสงค์สำคัญในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมี ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อป้องกันมิให้มีการตรากฎหมายที่อาจไปละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ ทั้งนี้ เพื่อปกป้องคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม

(๒) เพื่อรักษาดุลยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มิให้ใช้อำนาจหน้าที่ไปเหลื่อมล้ำหรือขัดแย้งกัน

(๓) เพื่อพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุด

ในการปกครองประเทศไว้ กล่าวคือ หากบทบัญญัติกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ก็จะต้องมีการควบคุมโดยวิธีจ้ฉัยให้กฎหมายนั้นไม่มีผลใช้บังคับ

๑.๒ รูปแบบขององค์กรที่ใช้ในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยเป็นกฎหมายแม่บทของกฎหมายทั้งปวง นอกจากนี้แล้วยังเป็นกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์กรของรัฐ ตลอดจนกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ เหล่านั้น ดังนั้น เพื่อคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดไว้ จึงจำเป็นต้องมีองค์กรมาทำหน้าที่ควบคุมกฎหมายมิให้กฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งระหว่างอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญดังที่กล่าวมาแล้ว สำหรับองค์กรที่จะมาทำหน้าที่ดังกล่าวนี้พบว่า ที่นิยมใช้อยู่ในประเทศต่างๆ มี ๓ รูปแบบ คือ

(๑) รูปแบบองค์กรทางการเมือง เป็นการจัดตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการ มีลักษณะเป็นองค์กรทางการเมือง กรรมการที่ทำหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งโดยกระบวนการทางการเมือง หรืออาจเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่แล้ว ซึ่งอาจจะเรียกชื่อว่า “คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ” หรือ “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” สำหรับรูปแบบนี้ขณะนี้ยังใช้อยู่หลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส เวียดนาม เป็นต้น

(๒) รูปแบบศาลยุติธรรม เนื่องจากศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีทั้งปวงอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อมีประเด็นข้อขัดแย้งเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้ศาลยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดไปในคราวเดียวกัน โดยในทางปฏิบัติแล้วศาลฎีกาหรือศาลสูงสุดในสังกัดศาลยุติธรรมจะเป็นผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งรูปแบบนี้หลายประเทศยังนิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา โบลิเวีย คิวบา เม็กซิโก ไนจีเรีย คุเวต ญี่ปุ่น อินเดีย เป็นต้น

(๓) รูปแบบศาลพิเศษหรือศาลรัฐธรรมนูญ หมายถึง การจัดตั้งองค์กรในรูปแบบของศาลพิเศษขึ้น โดยแยกอำนาจหน้าที่ออกจากศาลยุติธรรม เรียกว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” เพื่อทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยศาลพิเศษนี้จะมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะคดีรัฐธรรมนูญตามที่กำหนดไว้เท่านั้น รูปแบบของศาลพิเศษนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศออสเตรเลีย ต่อมาได้เป็นที่ยอมรับในหลายประเทศ เช่น เยอรมนี อิตาลี ตุรกี สเปน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ แอฟริกาใต้ และเกาหลีใต้ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนั้น ในอดีตเคยนำระบบการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยองค์กร คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และศาลยุติธรรมมาใช้แล้วทั้งสองรูปแบบ ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปการเมือง และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงได้มีการนำรูปแบบพิเศษ หรือที่เรียกกันว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” มาใช้ในปัจจุบัน

๑.๓ องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕๕ กำหนดให้มีการจัดตั้ง “ศาลรัฐธรรมนูญ” ขึ้นโดยประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก ๑๔ คน รวมเป็น ๑๕ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

๖ ● ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มาจากบุคคล ดังต่อไปนี้

(๑) **ผู้พิพากษาในศาลฎีกา** ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา โดยได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๕ คน

(๒) **ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด** ซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๒ คน

(๓) **ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์** ซึ่งได้รับการสรรหาและเลือกจากวุฒิสภา ตามมาตรา ๒๕๗ จำนวน ๕ คน

(๔) **ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์** ซึ่งได้รับการสรรหาและเลือกจากวุฒิสภา ตามมาตรา ๒๕๗ จำนวน ๓ คน

สำหรับการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากผู้พิพากษาศาลฎีกาและตุลาการในศาลปกครองสูงสุดนั้น เป็นกระบวนการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดตามลำดับ โดยที่วุฒิสภาไม่มีอำนาจให้ความเห็นชอบ หรือไม่ให้ความเห็นชอบรายชื่อบุคคลที่ศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุดเสนอ (คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๕๑)

๑.๔ กระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในสาขานิติศาสตร์และสาขาวิชาอื่น ๆ นั้น จะมีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการสรรหา โดยคณะกรรมการสรรหานี้มีทั้งหมด ๑๓ คน ประกอบไปด้วย ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์ หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง เลือกกันเองให้เหลือ ๔ คน คณบดีคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง

เลือกกันเองให้เหลือ ๔ คน และผู้แทนจากพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือกกันเองให้เหลืออีก ๔ คน โดยคณะกรรมการสรรหา ดังกล่าวนี้มีหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ จำนวน ๑๐ คน และสาขาวิชาศาสตร์ จำนวน ๖ คน (จำนวนสองเท่า) เสนอต่อประธานวุฒิสภาพร้อมความยินยอมของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ ภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันที่มีเหตุทำให้ต้องมีการเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และมติในการเสนอชื่อดังกล่าวจะต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการสรรหา ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

จากนั้นประธานวุฒิสภาจะต้องเรียกประชุมวุฒิสภา เพื่อมีมติเลือกบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อในบัญชีดังกล่าว ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในการนี้ให้ ๕ คนแรกในบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ และ ๓ คนแรกในสาขาวิชาศาสตร์ ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าจำนวนผู้ได้รับเลือกในสาขานิติศาสตร์มีไม่ครบ ๕ คน และสาขาวิชาศาสตร์มีไม่ครบ ๓ คน ให้นำบัญชีรายชื่อผู้ไม่ได้รับเลือกในคราวแรกในบัญชีนั้นมา ให้สมาชิกวุฒิสภาออกเสียงลงคะแนนเลือกอีกครั้งหนึ่งต่อเนื่องกันไป และในกรณีนี้ ให้ผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบจำนวน เป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ถ้ามีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันในลำดับใดอันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกิน ๕ คน หรือ ๓ คน แล้วแต่กรณี ให้ประธานวุฒิสภาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก (มาตรา ๒๕๗)

รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรง

๘ • ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

ตำแหน่ง ๙ ปี นับแต่วันที่ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อนึ่ง สำหรับประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญชุดแรกนั้นได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๔๑

๑.๕ องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หมายถึง จำนวนขั้นต่ำของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่สามารถพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีรัฐธรรมนูญได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๗ ได้กำหนดให้องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและทำคำวินิจฉัย จะต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าเก้าคน และในการลงมติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ เว้นแต่รัฐธรรมนูญนี้จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น กล่าวคือ กรณีที่พิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด (มาตรา ๒๑๙ วรรคสี่)

๑.๖ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขและวิธีการในการจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญโดยให้ถือเอาตามเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ (มติทั่วไป) เว้นแต่จะมีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ (มติพิเศษ) ซึ่งกรณีที่ให้ใช้มติพิเศษนี้จะมีเพียงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๑๙ วรรคสี่ เท่านั้นที่กำหนดให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญกรณีที่มีคำวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง จะต้องมียกเว้นเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำคำวินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคนให้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยสาระสำคัญในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง (มาตรา ๒๖๗ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่)

๑.๗ ผลของคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีเพียงศาลเดียว คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงมีผลเป็นเด็ดขาด กล่าวคือ คู่กรณีจะอุทธรณ์หรือฎีกาโต้แย้งมิได้ รวมทั้งจะนำไปฟ้องร้องยังศาลอื่นเพื่อให้กลับคำวินิจฉัยไม่ได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญยังมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง ซึ่งส่งผลให้องค์กรดังกล่าวทุกองค์กรต้องถือปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๖๘ และมาตรา ๒๗) แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว (มาตรา ๒๖๔ วรรคสาม)

๑.๘ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่สำคัญหลายประการ ดังนี้

๑.๘.๑ การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หมายถึง อำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบกฎหมายหรือร่างกฎหมายเพื่อมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่มีสถานะสูงกว่ากฎหมายอื่นใด ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” ดังนั้น เพื่อให้บทบัญญัติดังกล่าวเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งองค์กรที่เรียกว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” ขึ้นทำการควบคุมตรวจสอบกฎหมายที่ตราขึ้นภายหลังจากที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้ว เพื่อมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และในการควบคุมนี้หากจำแนกโดยพิจารณาตามช่วงระยะเวลาของกระบวนการตรากฎหมาย สามารถจำแนกได้เป็น ๒ กรณีคือ

๑.๘.๑.๑ การควบคุมก่อนที่กฎหมายจะใช้บังคับ

(๑) การวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังมีได้นำร่างพระราชบัญญัตินี้ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย (มาตรา ๒๖๒)

การควบคุมกฎหมายในกรณีนี้ ถือว่าเป็นการตรวจสอบในเบื้องต้นก่อนที่กระบวนการตรากฎหมายจะแล้วเสร็จและประกาศใช้

บังคับ ซึ่งเป็นการควบคุมทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบหรือกระบวนการตรา
กฎหมาย โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กร
พิจารณาวินิจฉัยกรณี “ร่างพระราชบัญญัติ” หรือ “ร่างพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญ” ที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว และก่อนที่
นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลง
พระปรมาภิไธย ในกรณี หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
ตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติหรือร่าง
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่
นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์
เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตรา
ขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ บุคคลดังกล่าวย่อมมี
สิทธิยื่นคำร้องผ่านประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก หรือประธานรัฐสภา
เพื่อส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา
๒๖๒ ความว่า

“ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญใดที่ รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อน
ที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราช
บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา
๙๓ หรือร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๙๔ ก่อนที่
นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราช
บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายอีกครั้งหนึ่ง

(๑) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๓) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา ทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ให้นำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้แต่มิใช่กรณีตามวรรคสาม ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๙๓ หรือมาตรา ๙๔ แล้วแต่กรณี ต่อไป”

(๒) การวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เสนอมีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ยับยั้งไว้ตามมาตรา ๑๗๔ หรือไม่ (มาตรา ๑๗๗)

การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ก็เพื่อต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญควบคุมตรวจสอบมิให้คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราช

บัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญซ้ำซ้อนกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ถูกลบยั้งไว้ก่อนหน้านี้ ซึ่งจะทำให้สิ้นเปลืองเวลาการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติโดยเปล่าประโยชน์

ในเรื่องนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๗๒ กำหนดไว้ว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดๆ จะต้องเริ่มต้นเสนอที่สภาผู้แทนราษฎรก่อน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบแล้วจึงเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต่อไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ อย่างไรก็ตามในขั้นตอนนี้หากวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาจะทำการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อนและส่งกลับคืนให้สภาผู้แทนราษฎร หรือหากวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นด้วยกับการแก้ไข และต่อมาได้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมกันพิจารณาแล้ว แต่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยในกรณีเช่นนี้ถือว่ามีกรยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน (มาตรา ๑๗๕) และระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อระยะเวลา ๑๘๐ วันได้ล่วงพ้นไปแล้ว เว้นแต่จะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรอาจยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที (มาตรา ๑๗๖)

อนึ่ง ระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไว้นี้ รัฐธรรมนูญห้ามมิให้คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับ

หลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ถูกลบยั้งไว้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗๗ ความว่า

“ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดตามมาตรา ๑๗๕ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้ไม่ได้

ในกรณีนี้ที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป”

(๓) การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ การกระทำเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรง หรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ (มาตรา ๑๕๐)

การจัดทำงบประมาณแผ่นดินนั้นเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของฝ่ายบริหาร โดยมีรัฐสภาเป็นผู้อนุมัติและในทางปฏิบัติเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า สภาผู้แทนราษฎรจะแต่งตั้งและมอบหมายให้คณะกรรมการงบประมาณเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำ

การดำเนินการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับงบประมาณของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือคณะกรรมการงบประมาณที่ผ่านมาในอดีตก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณในแต่ละพื้นที่มาโดยตลอด ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดมาตรการป้องกันไว้ว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ การเสนอ การแปรญัตติ หรือ การกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้ (มาตรา ๑๕๐ วรรคหก)

อย่างไรก็ตาม กรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาเห็นว่าการกระทำฝ่าฝืนข้อห้ามตามบทบัญญัติดังกล่าว ก็สามารถเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ ซึ่งกรณีนี้รัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน ๗ วันนับแต่วันที่ได้รับความเห็น และหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากรณีเป็นการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว ให้การเสนอ การแปรญัตติ หรือ การกระทำที่ต้องห้ามนั้นสิ้นผลไป (มาตรา ๑๕๐ วรรคเจ็ด)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๕๐

บัญญัติว่า

“ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในหนึ่งร้อยห้า วันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ตั้งกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในยี่สิบวัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใดๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๓

ถ้าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าววุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย ให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๗๖ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติได้ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) เงินสงฆ์ใช้ตั้งเงินกู้

(๒) ดอกเบี้ยเงินกู้

(๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรหรือของคณะกรรมการ การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาเห็นว่ามีกรกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหก ให้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาและศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีกรกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหก ให้การเสนอการแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวสิ้นผลไป”

(๔) การควบคุมเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด

ของฝ่ายบริหาร (มาตรา ๒๑๙)

คณะรัฐมนตรีมีอำนาจในการตราพระราชกำหนด ในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เพื่อ

ประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัย
สาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติ
สาธารณะ (มาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง)

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการตราพระราชกำหนดแล้ว
คณะรัฐมนตรีจะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติ
(มาตรา ๒๑๘ วรรคสาม) แต่ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้
อนุมัติพระราชกำหนดใด หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละ
สภาเห็นว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง กล่าว
คือ มิได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ
ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือ
ป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ก็สามารถใช้สิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อ
ประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกให้ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ
เพื่อวินิจฉัย (มาตรา ๒๑๙ วรรคหนึ่ง)

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราช
กำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง จะทำให้พระราชกำหนด
นั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้
จะต้องใช้มติพิเศษ กล่าวคือ ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของ
จำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด ทั้งนี้ ตามความในมาตรา ๒๑๙
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ความว่า

“ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้
อนุมัติพระราชกำหนดใดตามมาตรา ๒๑๘ วรรคสาม
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อย
กว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละ
สภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตน

เป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘
วรรคหนึ่ง และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว
ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาล
รัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัย
ไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธาน
วุฒิสภาได้รับความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ
สมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รอการพิจารณาพระราช
กำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาล
รัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระ
ราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง ให้พระ
ราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราช
กำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง ต้องมี
คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาล
รัฐธรรมนูญทั้งหมด”

๑.๘.๑.๒ การควบคุมภายหลังที่กฎหมายใช้บังคับ

ในกรณีที่บทบัญญัติใดของกฎหมายได้ผ่าน
กระบวนการตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติและประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว
หากต่อมาปรากฏว่าบทบัญญัติของกฎหมายนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณา
วินิจฉัยชี้ขาดกรณีดังกล่าวได้ โดยถือว่าเป็นการควบคุมภายหลังที่
กฎหมายตราขึ้นใช้บังคับแล้ว ซึ่งมีได้ ๒ กรณี คือ การควบคุมผ่าน

กระบวนการศาล และกระบวนการผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) การควบคุมผ่านกระบวนการศาล (มาตรา

๒๖๔)

การควบคุมตามหลักเกณฑ์ของมาตรา ๒๖๔ นี้ ได้แก่ กรณีที่บุคคลใดจะใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญได้นั้นจะต้องปรากฏว่ามีคดีเกิดขึ้นในศาลหนึ่งศาลใดก่อน ไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร หรือศาลอื่นใดที่อาจมีการจัดตั้งขึ้นในอนาคต และไม่ว่าคดีจะอยู่ระหว่างการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาก็ตาม หากศาลเห็นเองหรือคู่ความในคดีที่มีปัญหานั้นโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีนั้นจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และขณะนั้นยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น สามารถร้องต่อศาลเพื่อขอให้ส่งความเห็นดังกล่าวไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ และในกรณีนี้ศาลจะต้องรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ก่อนเป็นการชั่วคราว เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

อย่างไรก็ดี ในการที่จะใช้สิทธิตามมาตรา ๒๖๔ ฟังตระหนกอยู่เสมอว่ากฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับแก่คดีนั้นจะต้องเป็นกฎหมายที่มีค่าบังคับในระดับพระราชบัญญัติซึ่งตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ หรือกฎหมายในลำดับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติเท่านั้น จึงจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับเรื่องไว้พิจารณาตามมาตรานี้ได้

อนึ่ง บรรดากฎ ระเบียบ หรือประกาศต่างๆ นั้น เป็นเพียงกฎหมายในลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ

จึงไม่อยู่ในความหมายของคำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามมาตรา ๒๖๔ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยได้ นอกจากนี้ กรณีที่มีการโต้แย้งเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือกรณีที่มีลักษณะเป็นการโต้แย้งกระบวนการพิจารณาของศาลอื่น ศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ความว่า

“ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับ บทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญ จะได้พิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอื่น ถึงที่สุดแล้ว”

(๒) การควบคุมผ่านกระบวนการผู้ตรวจการ

แผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา ๑๙๘)

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรซึ่งมีหน้าที่รับเรื่องราวร้องเรียนจากประชาชนในกรณีที่ข้าราชการ พนักงาน

หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นกระทำการหรือละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเสียหาย ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการกระทำที่เจ้าหน้าที่นั้นได้กระทำไปโดยไม่มีอำนาจ โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถส่งกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลใด ที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้ ตามแต่กรณีดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙๘ ความว่า

“ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา ๑๙๗ (๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง แล้วแต่กรณี

ให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองแล้วแต่กรณี พิจารณาวินิจฉัยเรื่องและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอตามวรรคหนึ่งโดยไม่ชักช้า”

๑.๘.๒ การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี คณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนนี้ เป็นกรณีเกี่ยวกับการพิจารณาวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ความเป็นรัฐมนตรี และคุณสมบัติของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า มีคุณสมบัติที่ชอบและไม่มีความต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ เหล่านั้นจะต้องสิ้นสุดลงหรือไม่ และนอกจากนี้แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณา วินิจฉัยว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามมาตรา ๒๓๑ นั้น จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบตามมาตรา ๒๓๕ หรือไม่ด้วย

สำหรับอำนาจหน้าที่ในส่วนนี้สามารถจำแนกได้เป็น ๔ ประการ ดังนี้

(๑) การวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา (มาตรา ๙๖)

กรณีนี้รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สิทธิแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา สามารถเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๑) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และจากนั้นให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ ดังนี้

บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๖ ความว่า

“สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่
มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่
ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่ง
สภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘)(๙)
(๑๑) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘)
หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำ
ร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิก
ภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาล
รัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับ
รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง”

อย่างไรก็ดี กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า สมาชิก
ภาพของสมาชิกสภาคนใดสิ้นสุดลงย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่
สมาชิกผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่ของสมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำ
ตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็น
สมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เว้นแต่สมาชิกสภาผู้นั้น
ได้กระทำโดยไม่สุจริต กล่าวคือเป็นกรณีที่ออกจากตำแหน่งเพราะเหตุที่ผู้นั้น
ได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ให้คืนเงินประจำ
ตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ผู้นั้นได้รับมาเนื่องจากการดำรง
ตำแหน่งดังกล่าว (มาตรา ๙๗)

ส่วนการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๑) หรือ (๑๒) นั้น อาจ

เกิดขึ้นในกรณีต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

๑) ลาออก (มาตรา ๑๑๘ (๓))

๒) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๗ อันได้แก่คุณสมบัติในการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น มิได้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้งหรือ สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภามาก่อน เป็นต้น (มาตรา ๑๑๘ (๔))

๓) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๕ (๑) (๒) (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๒) (๑๓) หรือ (๑๔) อันได้แก่คุณสมบัติต้องห้ามมิให้เป็นผู้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เช่น จิตยาเสพติดให้โทษ เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี หรือเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น (มาตรา ๑๑๘ (๕))

๔) มีการกระทำความเข้าลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๐ หรือมาตรา ๑๑๑ ได้แก่ การดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ การรับสัมปทานจากรัฐ หรือรับเงินหรือประโยชน์ใดๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือการใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนขึ้นเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ (มาตรา ๑๑๘ (๖))

๕) ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี (มาตรา ๑๑๘ (๗))

๖) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง (มาตรา ๑๑๘ (๘))

๗) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้น เป็นสมาชิกและไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบ วันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง (มาตรา ๑๑๘ (๙))

๘) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุม ในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันโดยไม่ได้รับ อนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๑๑๘ (๑๑))

๙) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (มาตรา ๑๑๘ (๑๒))

นอกจากนี้ การสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาตาม มาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) อาจเกิดขึ้นในกรณีต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

๑) ลาออก (มาตรา ๑๓๓ (๓))

๒) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒๕ อันเป็นคุณสมบัติ ในการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ มิได้มีสัญชาติไทย โดยการเกิด มีอายุต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ตลอดจนขาดคุณสมบัติอันเป็นลักษณะ สำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑๐๗(๕) ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันกับ ผู้ที่จะลงสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง (มาตรา ๑๓๓ (๔))

๓) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๖ อันเป็นลักษณะ ของบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง เป็นสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพ้นจากการเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วยังไม่เกินหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ในอายุของวุฒิสภาคราวก่อนการสมัครรับเลือกตั้ง หรือ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๙ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๑) (๑๒) (๑๓) หรือ (๑๔) (มาตรา ๑๓๓ (๕))

๔) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๗ ได้แก่ สมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นเป็นรัฐมนตรีหรือเป็นข้าราชการการเมืองอื่นอยู่ด้วยในขณะเดียวกัน (มาตรา ๑๓๓ (๖))

๕) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๘ ได้แก่ กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๐ หรือมาตรา ๑๑๑ ซึ่งบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวให้นำมาปรับใช้โดยอนุโลม ได้แก่ การดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ การรับสัมปทานจากรัฐหรือรับเงินหรือประโยชน์ใดๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือการใช้สถานะ หรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปก้าวกายหรือแทรกแซงการบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนขึ้นเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ (มาตรา ๑๓๓ (๗))

๖) ขาดการประชุมเกินกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา (มาตรา ๑๓๓ (๘))

๗) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (มาตรา ๑๓๓ (๑๐))

(๒) การวินิจฉัยความสิ้นสุดของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี (มาตรา ๒๑๖ และ ๙๖)

รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยว่าความสิ้นสุดของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีได้สิ้นสุด

ลงตามมาตรา ๒๑๖ (๒) (๓) (๔) หรือ (๖) แล้ว หรือไม่ ประการใด ส่วนการนำคดีเข้าสู่การพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญกำหนดให้ใช้กระบวนการในลักษณะเดียวกันกับการเข้าชื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภามาตรา ๙๖ สำหรับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๑๖ (๒) (๓) (๔) หรือ (๖) นั้น ได้แก่กรณีดังต่อไปนี้ คือ

๑) ลาออก (มาตรา ๒๑๖ (๒))

๒) ขาดคุณสมบัติ หรือมีคุณสมบัติต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๖ อันเป็นคุณสมบัติของการเป็นรัฐมนตรี ได้แก่ ต้องมีสัญชาติไทย โดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๙ (๑) (๒) (๓) (๔) (๖) (๗) (๑๒) (๑๓) หรือ (๑๔) อันเป็นลักษณะอันต้องห้ามมิให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีก่อนได้รับแต่งตั้งเว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท และไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินหนึ่งปีนับถึงวันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เว้นแต่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๓๓ (๑) คือ ถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา (มาตรา ๒๑๖ (๓))

๓) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก (มาตรา ๒๑๖ (๔))

๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ ได้แก่ การเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง ดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือการดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด และต้องไม่เป็น

หุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไป ทั้งนี้ ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติตามมาตรา ๒๐๙ (มาตรา ๒๑๖ (๖)) ดังจะเห็นได้จากมาตรา ๒๑๖ ซึ่งบัญญัติว่า

“ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตาม

มาตรา ๒๐๖

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

(๕) สภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่ไว้วางใจตาม มาตรา

๑๘๕ หรือมาตรา ๑๘๖

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘

หรือมาตรา ๒๐๙

(๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๒๑๗

(๘) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๓๐๗ ให้ถอดถอน

ออกจากตำแหน่ง

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๖ และมาตรา ๙ มาใช้

บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔)

หรือ (๖)”

(๓) การวินิจฉัยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามหรือกระทำการอันต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา ๑๔๒)

รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาด

คุณสมบัติตามมาตรา ๑๓๗ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๘ หรือไม่ โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๒ ได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๗ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๘ จากนั้นให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหรือไม่ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๑๔๒ ความว่า

“สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๗ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๘ และให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานรัฐสภาและประธานกรรมการการเลือกตั้ง

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๗ มาใช้บังคับกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งด้วย โดยอนุโลม”

(๔) การวินิจฉัยกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนด

ไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องพ้นจากการดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา ๒๙๕)

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้สร้างกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐไว้หลายประการ และมาตรการที่สำคัญประการหนึ่งคือ การกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๙๑ - ๒๙๖) พร้อมทั้งกำหนดมาตรการลงโทษทางการเมืองไว้ในกรณีที่มีการละเว้นหรือจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนด หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๒๙๕ ความว่า

“ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๙๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าวแล้วแต่กรณี และ ผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการผิดตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองที่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามมาตรา ๒๙๕ พร้อมคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา ๒๙๑)

๑.๘.๓ การวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๖๖)

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖ นี้ เป็นการพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น และปัญหาดังกล่าวจะต้องเป็น “ปัญหา” ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น ดังนั้น หากไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ที่เกิดขึ้น ย่อมไม่สามารถเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรานี้ได้ อาทิเช่น การเสนอเรื่องให้ตีความอำนาจหน้าที่ขององค์กรในลักษณะเป็นข้อหาหรือเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญโดยที่ยังไม่มีเรื่องหรือยังไม่มีการตีที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นจริง กรณีเช่นนี้ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับพิจารณาวินิจฉัย

อย่างไรก็ดี ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อองค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรหนึ่งมีปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่กับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอีกองค์กรหนึ่ง หรือกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นในประเด็นที่ว่าองค์กรตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่กระทำการในเรื่องนั้นๆ หรือไม่ กรณีเช่นนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้

วางบรรทัดฐานไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๕๔/๒๕๔๒ เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างนายกรัฐมนตรี และวุฒิสภา และเรื่องนี้ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไว้ดังมีความตอนหนึ่งว่า

“...พิจารณาแล้วรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ บัญญัติขึ้นเพื่อวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในเรื่องต่างๆ ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ จึงอาจเป็นลักษณะของการมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือไม่เพียงใด หรือเป็นลักษณะของการที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป มีปัญหาโต้แย้งกันว่าองค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรหนึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ล่วงล้ำ หรือกระทบกระเทือนอำนาจหน้าที่ของอีกร่างหนึ่ง...”

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังเคยวางบรรทัดฐานไว้ว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๖ หมายถึง องค์กรที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมิใช่องค์กรที่เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหาร เช่น กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ (คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๔๑) หรือองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้ให้เหตุผลไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๕๘ - ๖๒ / ๒๕๔๓ ดังมีความตอนหนึ่งว่า

“...พิจารณาแล้วเห็นว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๖ ที่จะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญ

พิจารณาวินิจฉัยได้นั้นหมายถึง องค์การที่จัดตั้งขึ้นโดย รัฐธรรมนูญและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วน จังหวัดและเทศบาล มีฐานะเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๓ บัญญัติให้ท้องถิ่นที่ปกครอง ตนเองได้ย่อมมีสิทธิได้รับจัดตั้งเป็นองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ เห็นได้ว่า องค์การ บริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ องค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ และเทศบาลจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.๒๕๓๖ องค์การดังกล่าวจึงจัดตั้งโดยพระราชบัญญัติ ไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ”

ทั้งนี้ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๒๖๖ ความว่า

“ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กร ต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภา เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา วินิจฉัย”

๑.๘.๔ การวินิจฉัยในกรณีอื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด

นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวมาแล้ว รัฐธรรมนูญ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจ หน้าที่พิจารณาวินิจฉัยกรณีอื่นๆ อีก ได้แก่

๑.๘.๔.๑ อำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

(๑) การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองว่า ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือไม่ (มาตรา ๔๗ วรรคสาม)

เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้เปิดกว้าง และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขเยียวยาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าว รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรพิจารณาวินิจฉัยว่า มติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๔๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ความว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการ

พื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น จะขัดต่อสถานะ และการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัด หรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัด หรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป”

(๒) การวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๖๓)

การใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของบุคคลหรือพรรคการเมืองใด จะต้องเป็นไปตามวิถีทางตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น กรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดใช้สิทธิและเสรีภาพไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ กระทำการโดยใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่ง

อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ รัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยภายใต้เงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๖๓ ความว่า

“บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่งผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวยอมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้”

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตรา ๖๓ นี้ นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักการคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ อันเป็นมาตรการหนึ่งที่ทำให้สิทธิแก่ประชาชนในการต่อต้านผู้ที่กระทำการใดๆ เพื่อล้มล้างรัฐธรรมนูญด้วยอำนาจและวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย รัฐธรรมนูญ ซึ่งเรื่องนี้รัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการต่อต้านการกระทำดังกล่าวไว้ด้วย ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๖๕ ความว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธี ซึ่ง
การกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง
ประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญนี้ ”

(๓) พิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกพรรคการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรณีร้องขอให้วินิจฉัย เพราะเหตุว่าพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกนั้นมีมติให้ตนพ้นจากสมาชิกภาพ (มาตรา ๑๑๘ (๘))

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๑๘ (๘) ได้บัญญัติไว้ว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ

(๑)

(๘) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ เว้นแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติคัดค้านว่ามติดังกล่าว มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่

วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย”

(๔) การควบคุมตรวจสอบการออกข้อบังคับของ

ฝ่ายนิติบัญญัติ

รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณีให้ความเห็นชอบแล้วแต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ดังจะเห็นได้จากมาตรา ๒๖๓ ความว่า

“บทบัญญัติ มาตรา ๒๖๒ (๒)ให้นำมาใช้บังคับกับร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาแล้วแต่กรณี ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย โดยอนุโลม”

(๕) อำนาจหน้าที่ตามบทเฉพาะกาล

บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่บางประการในระยะเริ่มต้นที่มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เช่น กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ

ระเบียบอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ก่อนที่จะประกาศในราชกิจจานุเบกษาตาม มาตรา ๓๒๑ วรรคสอง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เรื่องนี้ปัจจุบันไม่มีผลในทางปฏิบัติแต่อย่างใด เนื่องจากได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาใช้บังคับเรียบร้อยแล้ว

๑.๘.๕.๒ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๕๑

สำหรับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ นั้น สามารถจำแนกได้ ๓ ประการ ดังนี้

(๑) การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๑๗)

กรณีที่ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง) ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ เนื่องจากนายทะเบียนพรรคการเมืองเห็นว่า คุณสมบัติหรือจำนวนของผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมือง หรือนโยบายและข้อบังคับพรรคการเมือง หรือคุณสมบัติของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือชื่อของพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง ไม่เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด และกรณีที่นายทะเบียน

พรรคการเมืองเห็นว่า เอกสารขอจัดตั้งพรรคการเมืองมีรายการไม่ครบถ้วนหรือมีข้อความไม่ชัดเจนหรือบกพร่อง เนื่องจากขาดรายการอันเป็นสาระสำคัญของข้อบังคับพรรคการเมืองตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองไม่ดำเนินการแก้ไขเอกสารขอจัดตั้งพรรคการเมืองให้เป็นที่ครบถ้วนถูกต้องภายในกำหนดตามที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือแจ้งให้ทราบ

กรณีดังกล่าวนี้ หากศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาและมีคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดแล้ว นายทะเบียนจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑)

(๒) การสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคน ระวังหรือจัดการแก้ไขการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย หรือออกจากตำแหน่ง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๒๗)

เมื่อปรากฏว่าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง จัดให้พรรคการเมืองกระทำการใดๆ ผ่าฝืนนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมืองอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ ให้นายทะเบียนมีอำนาจเตือนเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น ระวังหรือจัดการแก้ไขการกระทำนั้นภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำเตือนของนายทะเบียน

พรรคการเมือง ให้นำทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำดังกล่าวหรือให้ หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่ง

**(๓) การสั่งให้ยุบพรรคการเมืองตามคำร้องของ
นายทะเบียนพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑)**

แม้ว่ารัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ จะได้บัญญัติให้การจัดตั้งพรรคการเมืองกระทำได้โดยง่าย และให้อำนาจ แก่พรรคการเมืองไว้อย่างมากมายก็ตาม แต่การที่จะทำให้พรรคการเมือง ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นสถาบันหนึ่งในทางการเมืองที่มี เสถียรภาพ และประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธา เชื่อถือและไว้วางใจนั้น กลับปรากฏว่ามีสิ่งเรื่อที่สามารถจะกระทำได้โดยง่าย ทั้งนี้ เนื่องจากพรรคการเมืองต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นนี้ หากกระทำผิดเงื่อนไข และหลักเกณฑ์ของการจัดตั้งพรรคการเมือง หรือกระทำการใดๆ ดังต่อไปนี้ ซึ่งเข้าข่ายลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก็อาจเป็นเหตุให้นายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง) ยื่นคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณามีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้

๑) มีเหตุต้องเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง ได้แก่ มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง (มาตรา ๖๕(๑)) หรือ มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึง ๑๕ คน (มาตรา ๖๕(๒)) หรือ มีการยุบพรรคการเมืองไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นตามหมวด ๕ ว่า ด้วยการรวมพรรคการเมือง ตั้งแต่มาตรา ๗๐ - ๗๓ (มาตรา ๖๕(๓))

รวมทั้ง กรณีที่มีได้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ (มาตรา ๖๕(๕))

- การดำเนินกิจการสำคัญได้แก่ การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคการเมือง การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง รองเลขาธิการพรรคการเมือง เทร้าญุกพรรคการเมือง โฆษกพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น ตลอดจนงานอื่นตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ มิได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕

- องค์ประกอบของที่ประชุมใหญ่พรรคการเมืองไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖

- ไม่สามารถจัดให้มีสมาชิกครบ ๕,๐๐๐ คน จากทั่วประเทศ (๔ ภาค) และไม่สามารถจัดตั้งสาขาพรรคได้ครบทั่วประเทศภายใน ๑๘๐ วันนับแต่ได้รับจดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองจากนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๙

- หัวหน้าพรรคการเมืองมิได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปีเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๕

- มิได้ใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และมีได้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือน

มีนาคมของปีถัดไป ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๒

๒) มีเหตุต้องยุบเนื่องจากกระทำกร่างอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ (มาตรา ๖๖)

- กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๖๖(๑))

- กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๖๖(๒))

- กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (มาตรา ๖๖(๓))

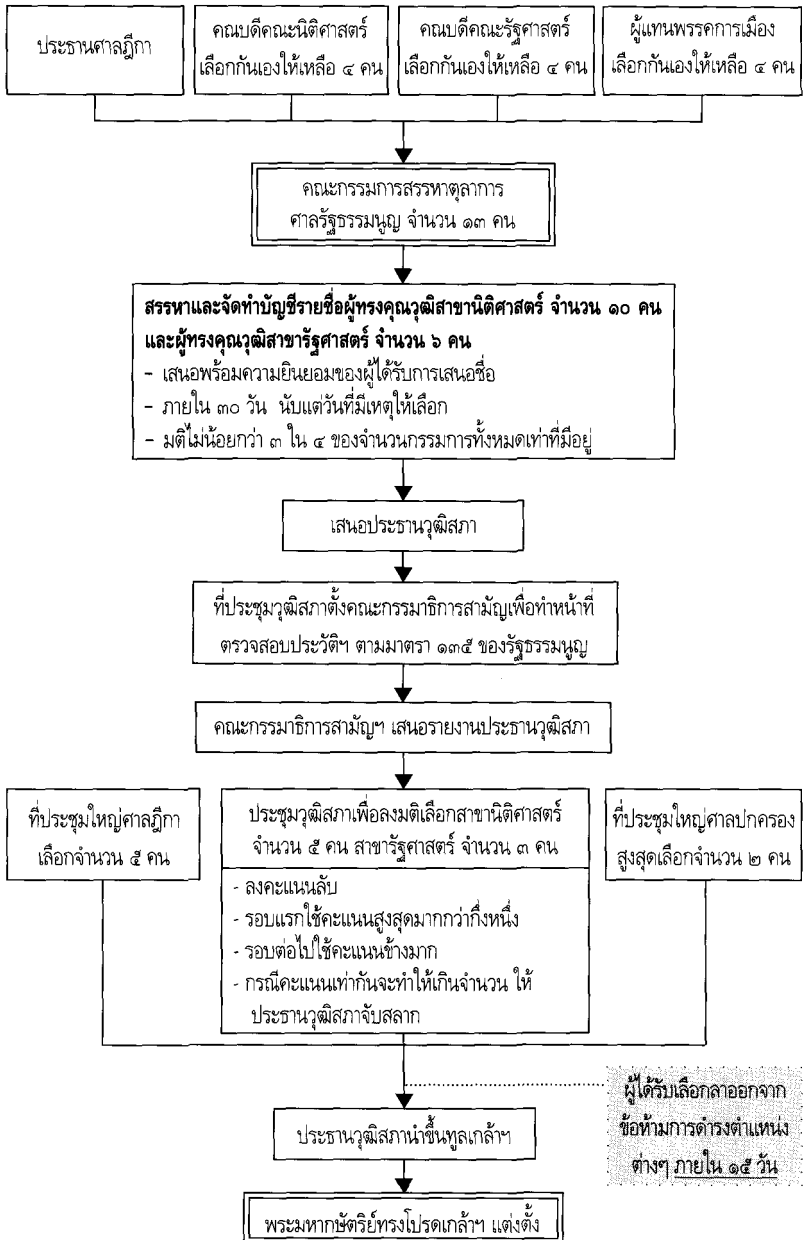
- กระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง มาตรา ๕๒ หรือมาตรา ๕๓ (มาตรา ๖๖(๔)) กล่าวคือ รั้งบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเป็นสมาชิก หรือให้ดำรงตำแหน่งใดๆ ในพรรคการเมืองหรือยอมให้กระทำกร่างอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง (มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง)

- รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใด เพื่อกระทำกร่างหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำกร่างอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำกร่างอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศหรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน (มาตรา ๕๒)

๔๖ • ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

- รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อ
ดำเนินกิจการของพรรคการเมืองหรือดำเนินกิจการในทางการเมืองจาก
บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบ
ธุรกิจหรือกิจการหรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในหรือนอกราชอาณาจักร
นิติบุคคลที่จดทะเบียนในราชอาณาจักร ซึ่งมีบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย
หรือมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย บุคคล องค์กร
หรือนิติบุคคลที่ได้รับเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อดำเนินกิจการ
ของพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองจากบุคคล องค์กร
หรือนิติบุคคลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หรือจากบุคคล องค์กร หรือ
นิติบุคคลตามที่กำหนดไว้ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา
๕๓ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) และ (๖))

แผนภูมิแสดงกระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งตามวาระพร้อมกันทั้งหมด ให้เริ่มดำเนินการตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๕๕ และมาตรา ๒๕๗ ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งนอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระพร้อมกันทั้งหมดให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๑) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้นำมาตรา ๒๕๕ (๑) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

๒) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดให้นำมาตรา ๒๕๕ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

๓) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๕ (๓) หรือ (๔)ให้นำมาตรา ๒๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีนี้ ให้เสนอชื่อผู้สมควรเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) หรือ (๔) เป็นจำนวนสองเท่าของผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งต่อประธานวุฒิสภา และให้วุฒิสภามีมติเลือก ทั้งนี้ ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนในระหว่างที่อยู่นอกสมัยประชุมของรัฐสภา ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๕๗ ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมของรัฐสภา

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕๕ วรรคสอง มาใช้บังคับ คือให้ที่ประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเลือกแล้วแจ้งประธานวุฒิสภาเพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ต่อไป

ตอนที่ ๒

การใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๑ ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
๑. ศาล ได้แก่ <ul style="list-style-type: none">- ศาลยุติธรรม- ศาลปกครอง- ศาลทหาร- ศาลอื่น ๆ (ถ้ามี) (มาตรา ๒๖๔)	<ul style="list-style-type: none">- ศาลเห็นเองว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือ- คู่ความในคดีนั้นโต้แย้งต่อศาลว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ- ให้ศาลระับการพิจารณาคดีนั้นไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	<ul style="list-style-type: none">- ต้องมีคดีเกิดขึ้นในศาลแล้วและศาลจะใช้กฎหมายที่อาจจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นบังคับต่อคดี- เป็นกฎหมายในลำดับเดียวกับพระราชบัญญัติ ได้แก่ พระราชกำหนดและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ- ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้นมาก่อน- คำโต้แย้งของคู่ความศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า มีสาระควรได้รับการวินิจฉัย

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
<p>๒. ประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๒๖๒ (๑) (๒))</p>	<p>(ก) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติ หรือ มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย</p>	<p>(ก) เป็นกรณีที่เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>
<p>- ประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๒๖๓)</p>	<p>(ข) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย</p>	<p>(ข) เป็นกรณีที่เห็นว่า ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่สภาผู้แทนราษฎร ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>
<p>- ประธานสภาผู้แทนราษฎร</p>	<p>(ค) ระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่าง</p>	<p>(ค) เป็นกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
(มาตรา ๑๗๗)	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดตามมาตรา ๑๗๕	ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอใหม่ มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้
- ประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๙๖) หรือ (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง)	(ง) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	(ง) เป็นกรณี que quibus ที่เห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนหนึ่งคนใดสิ้นสุดลง (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง) หรือสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง (มาตรา ๙๖)
- ประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๒๑๙)	(จ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อ	(จ) เป็นกรณีที่เห็นว่า การตราพระราชกำหนดไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัย

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
	<p>เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎร จะได้อนุมัติพระราชกำหนด</p>	<p>สาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะตามมาตรา ๒๑๘ ววรรคหนึ่ง</p>
<p>๓. ประธานวุฒิสภา (มาตรา ๒๖๒ (๑) (๒))</p>	<p>(ก) สมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติ หรือ มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย</p>	<p>(ก) เป็นกรณีที่เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>
<p>- ประธานวุฒิสภา (มาตรา ๒๖๓)</p>	<p>(ข) สมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย</p>	<p>(ข) เป็นกรณีที่เห็นว่า ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาที่วุฒิสภา ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มี</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
		ข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- ประธานวุฒิสภา (มาตรา ๑๗๗)	(ค) ระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๗๕	(ค) เป็นกรณีที่วุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอใหม่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้ง
- ประธานวุฒิสภา (มาตรา ๓๖) หรือ (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง)	(ง) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งในสิบ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	(ง) เป็นกรณีที่เห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนหนึ่งคนใดสิ้นสุดลง (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง) หรือสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง (มาตรา ๓๖)

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
<p>- ประธานวุฒิสภา (มาตรา ๒๑๙)</p>	<p>(จ) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภาเพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย ก่อนที่วุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนด</p>	<p>(จ) เป็นกรณี que se videntur ที่เห็นว่า พระราชกำหนดไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ</p>
<p>๔. ประธานรัฐสภา (มาตรา ๒๖๒ (๑) (๒))</p>	<p>(ก) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติ หรือ มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย</p>	<p>(ก) เป็นกรณี que se videntur ที่เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>

องค์การ	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
<p>๕. นายกรัฐมนตรี (มาตรา ๒๖๒ (๓))</p>	<p>นายกรัฐมนตรียื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย</p>	<p>ในกรณีที่เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วแต่ยังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย พระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยมีข้อขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>
<p>๖. องค์การตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๖๖)</p>	<p>องค์การตามรัฐธรรมนูญ ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การที่สามารถยื่นคำร้องจะต้องเป็นองค์การตามรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งและมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ - ปัญหาขององค์การตามรัฐธรรมนูญ จะต้องเป็นกรณีเกิดความขัดแย้งระหว่างอำนาจหน้าที่ และปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ที่เกิดขึ้นแล้ว มิใช่เป็นลักษณะของคำปรึกษาหรือข้อหารือ
<p>๗. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p>	<p>สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง</p>	<p>เป็นกรณีที่เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใด ของ</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
กรรมการบริหาร ของพรรคการเมือง หรือสมาชิก พรรคการเมือง (มาตรา ๔๗ วรรคสาม)	กรรมการบริหารของ พรรคการเมืองมีจำนวนไม่ น้อยกว่าหนึ่งในสามของ จำนวนกรรมการบริหาร พรรคการเมือง หรือสมาชิก พรรคการเมืองมีจำนวนไม่ น้อยกว่า ๕๐ คน ยื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ พิจารณาวินิจฉัย	พรรคการเมืองที่ตนเป็น สมาชิกอยู่จะขัดต่อสถานะและ การปฏิบัติหน้าที่ ของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรตาม รัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้ง ต่อหลักการพื้นฐานแห่งการ ปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
๘. สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา (มาตรา ๑๘๐)	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ สมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่ น้อยกว่าหนึ่งในสิบของ จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี อยู่ของแต่ละสภายื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ พิจารณาวินิจฉัย	เป็นกรณี que se que เห็นว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎรหรือของคณะกรรมาธิการการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการมีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
<p>๙. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๑๑๘ (๘))</p>	<p>สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกขับให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น</p>	<p>เป็นกรณีที่พรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากความเป็นสมาชิกพรรคการเมือง แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ คัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะ ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>
<p>๑๐. อัยการสูงสุด (มาตรา ๖๓)</p>	<p>อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยสั่งการ กรณีที่ผู้รู้เห็นการกระทำของบุคคลหรือพรรคการเมืองใดที่จะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการ</p>	<p>- ในกรณียื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้บุคคล หรือพรรคการเมือง ซึ่งใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหา</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
	<p>ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้</p> <p>- เมื่อนายทะเบียน พรรคการเมืองแจ้งต่อ อัยการสูงสุดว่า พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ และอัยการสูงสุดเห็นสมควรให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง</p>	<p>กษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้เลิกการกระทำดังกล่าว</p>
<p>๑๑. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา ๒๙๕)</p>	<p>คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย</p>	<p>กรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
		และหนังสือและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
<p>๑๒. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา ๑๕๘)</p>	<p>ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย</p>	<p>กรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (กฎหมายที่มีค่าบังคับ ในระดับพระราชบัญญัติหรือเทียบเท่า) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ</p>
<p>๑๓. นายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง) (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๗)</p>	<p>ก. นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำดังกล่าว หรือให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่งได้</p>	<p>(ก) เมื่อปรากฏว่า หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองกระทำการใดๆ ผ่าฝืนนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมือง อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
		<p>กษัตริย์ทรงเป็นประมุข และนายทะเบียนมีคำสั่งเตือนเป็นหนังสือแล้ว แต่ไม่ปฏิบัติตามคำเตือนของนายทะเบียน</p>
<p>- นายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง) (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๕, ๗๒ และ ๗๓)</p>	<p>ข. นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง</p>	<p>(ข) เมื่อพรรคการเมืองมีเหตุต้องเลิกหรือยุบ</p>
<p>- นายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง) (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๗)</p>	<p>- นายทะเบียนพรรคการเมืองใช้อำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญด้วยตนเอง</p>	<p>(ค) กรณีที่อัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง กรณีที่ปรากฏต่อนายทะเบียนหรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตาม มาตรา ๖๖ และนายทะเบียนพรรคการเมืองได้</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
		<p>แจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานแล้ว แต่อัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และต่อมาได้มีการตั้งคณะทำงานประกอบด้วยผู้แทนจากนายทะเบียนพรรคการเมืองและผู้แทนจากอัยการสูงสุดเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานแล้วส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง แต่คณะทำงานไม่อาจหาข้อยุติในเรื่องนี้ได้</p>
<p>๑๔. ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๗)</p>	<p>ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ</p>	<p>ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนตามมาตรา ๑๔ หรือ ๑๕ ใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียน</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
<p>๑๔. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง, กรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (มาตรา ๔๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑)</p>	<p>บุคคลดังกล่าวซึ่งมีจำนวนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญหรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>	<p>กรณีพรรคการเมืองดำเนินกิจการในทางการเมืองไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการและการตราข้อบังคับของพรรคการเมืองไม่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>

๒.๒ การใช้สิทธิของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังมิได้เปิดช่องให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม หากประชาชนเห็นว่า ตนกำลังถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามบทบัญญัติที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญโดยไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นหรือที่จะนำมาใช้ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ประชาชนก็สามารถใช้สิทธิทางอ้อมเพื่อร้องขอความคุ้มครองโดยผ่านช่องทางศาล ช่องทางผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และช่องทางฝ่ายนิติบัญญัติรวม ๓ ช่องทาง ดังนี้

(๑) การใช้สิทธิผ่านช่องทางศาล (มาตรา ๒๖๔)

หากพิจารณาจากบทบัญญัติ มาตรา ๒๖๔ แล้ว จะเห็นว่า แม้ประชาชนจะไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญก็เปิดช่องให้ประชาชนสามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้โดยทางอ้อม กล่าวคือ กรณีเกิดการโต้แย้งต่อศาลไม่ว่าจะเป็นศาลใดๆ ก็ตาม เช่น ศาลแพ่ง ศาลอาญา หรือศาลชั้นฎีกาพิเศษอื่นๆ (ศาลครอบครัวและเยาวชนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลปกครอง ศาลทหาร) ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีนั้น ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น โดยคู่ความในคดีนั้นเห็นว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดี น่าจะชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็สามารถร้องต่อศาลเพื่อขอให้ส่งความเห็นดังกล่าวตามทาง การมาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ และศาลนั้นจะต้องรอการพิจารณาคดีที่มีการโต้แย้งนั้นไว้ก่อนเป็นการชั่วคราว เพื่อให้ศาล

รัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวนั้น ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ดังนั้น การที่ประชาชนจะใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 264 ได้ จะต้องเป็นกรณีที่มีคดีเกิดขึ้นในศาลหนึ่งศาลใดก่อน และคดีนั้น ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล

อย่างไรก็ดี ในส่วนของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะถือว่าชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ จะต้องเป็นกฎหมายแม่บทที่มีค่าบังคับในระดับพระราชบัญญัติ เท่านั้น

สำหรับกฎ หรือข้อบังคับที่ตราขึ้นโดยองค์กรฝ่ายบริหารถือว่าเป็นกฎหมายลำดับรองหรืออนุบัญญัติ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติ จึงไม่ถือว่าเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๔ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยได้ หรือกรณีการโต้แย้งเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ไม่อยู่ในเขตอำนาจที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยได้ตามมาตรานี้เช่นเดียวกัน

(๒) การใช้สิทธิผ่านช่องทางผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา ๑๙๘)

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน โดยมีอำนาจหน้าที่สำคัญในการรับเรื่องราวร้องเรียนจากประชาชน กรณีข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น และกรณีการปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรมไม่ว่าการนั้นจะชอบด้วยอำนาจหน้าที่หรือไม่ก็ตาม ตลอดจนกรณีหน่วยราชการต่างๆ หน่วยงานของรัฐกระทำการหรือละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุ

ให้ประชาชนได้รับความเสียหาย ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการกระทำที่เจ้าหน้าที่นั้นได้กระทำไปโดยไม่มีอำนาจ

นอกจากนี้ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ ยังได้กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สามารถส่งกรณีเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา ๑๙๗ (๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยสามารถเสนอเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณี ดังนั้นประชาชนจึงอาจใช้องค์กรนี้เป็นช่องทางในการเสนอปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้อีกช่องทางหนึ่ง

(๓) การใช้สิทธิผ่านช่องทางฝ่ายนิติบัญญัติ

นอกจากสองช่องทางดังกล่าวแล้ว ประชาชนยังอาจใช้สิทธิทางอ้อมซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานในการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป โดยการร้องเรียนผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในท้องถิ่นของตนให้ช่วยปฏิบัติหน้าที่แทนในฐานะของผู้แทนปวงชน เพื่อพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามมาตรา ๒๖๒ (๑) เพื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภาหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๒ (๑) ดังมีรายละเอียดตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

๒.๓ สรุปช่องทางที่ประชาชนอาจใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
<p>๑. ศาล (ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร ศาลอื่น ๆ) ตามมาตรา ๒๖๔</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ศาลเห็นเองว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือ - คู่ความในคดีนั้นโต้แย้งต่อศาลว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องมีคดีเกิดขึ้นในศาลแล้ว และศาลจะใช้กฎหมายที่อาจขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นบังคับต่อคดี - เป็นกฎหมายที่มีค่าบังคับในระดับเดียวกับพระราชบัญญัติ - ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น - คำโต้แย้งของคู่ความต้องมีสาระ อันควรได้รับการวินิจฉัย
<p>๒. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตามมาตรา ๑๔๘</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการ กระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา ๑๔๗ (๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ สืบเนื่องจากประชาชนร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จะเป็นผู้พิจารณา ก่อนที่ร้องเรียนเรื่องพร้อมความเห็นมายังศาลรัฐธรรมนูญว่า เรื่องร้องเรียนนั้นมีเหตุผลสมควรหรือไม่ประการใด

ตอนที่ ๓

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๑ สารสำคัญของวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙ ได้บัญญัติให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญออกข้อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาได้ด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ดี เพื่อมิให้ศาลรัฐธรรมนูญออกข้อกำหนดเกินความเหมาะสมและจำเป็น รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดไว้ว่าในการออกข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญจะต้องกระทำโดยมติเอกฉันท์ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น และอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดไว้โดยให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย ซึ่งปัจจุบันนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้ออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ (เดิมศาลรัฐธรรมนูญได้ใช้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑) โดยสามารถจำแนกสาระสำคัญได้เป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๓.๑.๑ สารสำคัญที่เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐาน

ประกอบด้วยหลักการสำคัญทางกฎหมายมหาชน รวม ๕ ประการ ดังนี้

(๑) การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย หลักประกันในส่วนนี้ได้นำมากำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ข้อ ๑๗ แล้ว ดังนี้

“ข้อ ๑๗ การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย เมื่อมีการออกนั่งพิจารณาเพื่อสืบพยาน หรือให้คู่กรณีและผู้เกี่ยวข้องชี้แจงแถลงหรือแสดงความเห็น

ในกรณีที่ศาลเห็นว่า คดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะไม่ออกนั่งพิจารณาก็ได้

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ศาลมีอำนาจกำหนดบุคคลที่มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้”

(๒) การให้ออกาสคู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี หลักประกันในส่วนนี้ได้นำมากำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ข้อ ๑๔ - ๑๕ ข้อ ๑๙ - ๒๐ และข้อ ๒๓ - ๒๔ ดังนี้

ข้อ ๑๔ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ศาลส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องและยื่นคำชี้แจงแล้ว หรือผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือไม่มารับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจง ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

ผู้ร้องจะขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องก็ได้ แต่ต้องเป็นสาระสำคัญอันควรแก่การแก้ไขและเกี่ยวกับเรื่องเดิมโดยให้ทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาล

คำขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องตามวรรคสอง ศาลจะอนุญาตหรือไม่ก็ได้ ให้ปิดประกาศวันเวลาออกนั่งพิจารณาทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาลสำหรับประกาศกำหนดวันออกนั่งพิจารณาครั้งแรกให้ส่งสำเนาไปยังคู่กรณีไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันออกนั่งพิจารณา

ข้อ ๑๕ การส่งคำร้อง ประกาศ หรือเอกสารอื่นใด ให้

ส่งแก่คู่กรณี หรือผู้เกี่ยวข้อง ณ ภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ปกติ หรือสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่คู่กรณี หรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้งไว้

ในกรณีไม่อาจดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ศาลมีอำนาจสั่งให้นำเอกสารดังกล่าว ปิดไว้ ณ ที่ทำการศาล หรือสถานที่ตามวรรคหนึ่ง หรือให้ประกาศโดยวิธีอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร และให้ถือว่าได้มีการส่งเอกสารโดยชอบแล้ว

ข้อ ๑๙ คู่กรณีจะอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี และมีสิทธิขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวกับตนและขอสำเนาเอกสารนั้น ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด

ข้อ ๒๐ การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้กระทำเท่าที่จำเป็น การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ผู้อ้างพยานซักถามก่อน และคู่กรณี อีกฝ่ายหนึ่งซักค้าน เพื่อความยุติธรรม ศาลจะซักถามเมื่อใดก็ได้

ข้อ ๒๓ การแถลงการณ์ปิดคดีของคู่กรณี จะกระทำเป็นหนังสือหรือแถลงด้วยวาจาก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

การแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจา ให้ผู้ร้องเป็นผู้แถลงก่อน และให้ผู้ถูกร้องแถลงในลำดับถัดไป

การแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาของแต่ละฝ่าย ศาลจะซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แถลงในระหว่างการแถลง หรือภายหลังการแถลงก็ได้

ข้อ ๒๔ ในการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย คู่กรณี พยาน ผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้ชี้แจงจะให้ข้อเท็จจริง หรือความเห็น แล้วแต่กรณี เป็นหนังสือก็ได้

(๓) การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตน
หลักประกันในส่วนนี้ได้นำมากำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ
ข้อ ๑๙ ดังนี้

ข้อ ๑๙ คู่กรณีจะอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็น
พยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี และมี
สิทธิขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตนและขอสำเนาเอกสารนั้น ณ ที่ทำการ
ศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด

(๔) การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
หลักประกันในส่วนนี้ได้นำมากำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ
๘ - ๙ และข้อ ๑๑ แล้ว ดังนี้

ข้อ ๘ ตุลาการอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง
ดังต่อไปนี้

(๑) มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องในเรื่องที่ขอให้วินิจฉัย

(๒) เป็นหรือเคยเป็นสามีหรือภริยา หรือญาติของคู่กรณี
ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือ
เป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติทางการสมรส
นับได้เพียงสองชั้น

(๓) เคยถูกอ้างเป็นพยาน โดยที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ เว้นแต่
เคยมีส่วนร่วมในวิธีพิจารณาตามกระบวนการทางนิติบัญญัติ หรือเคย
แสดงความเห็นในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เป็นพิเศษในปัญหา
ข้อกฎหมายเกี่ยวข้องกับความร้องนั้น

(๔) เป็นผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้แทน หรือหนายความของ
คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน

(๕) เป็นผู้พิพากษา ตุลาการในศาลอื่น กรรมการกฤษฎีกา

อนุญาตตุลาการ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งพิจารณาคำร้องในเรื่อง เดียวกันนั้นมาก่อน

(๖) มีคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีที่ตุลาการนั้นเอง สามิ ภริยา หรือญาติสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมาของตุลาการนั้นฝ่ายหนึ่ง พินาศกับคู่กรณี สามิ ภริยา หรือญาติสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมา ของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๙ ตุลาการผู้ใดมีเหตุที่อาจถูกคัดค้านตามข้อ ๘ ตุลาการ ผู้นั้นจะแถลงต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้านและขอถอนตัวออกจาก การพิจารณาคดีนั้นก็ได้

เมื่อมีการคัดค้านตุลาการตามข้อ ๘ ให้ศาลมีคำชี้ขาดในเรื่อง ที่คัดค้านนั้น ก่อนที่จะมีการพิจารณาต่อไป เว้นแต่การพิจารณาคดีตาม มาตรา ๑๘๐ วรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การพิจารณาคดีทั้งหลายที่ได้ดำเนินไปก่อนเสนอคำคัดค้าน ย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไปเพราะเหตุที่มีการคัดค้านตุลาการ เว้นแต่ศาลจะได้ กำหนดไว้ในคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๑ เมื่อมีการคัดค้านตุลาการผู้ใดในเรื่องใด และ ตุลาการผู้นั้นไม่ขอถอนตัวออกจากการพิจารณาคดีนั้น ให้ศาลพิจารณาสั่ง ตามที่เห็นสมควร

เมื่อศาลต้องพิจารณาตามวรรคหนึ่ง ตุลาการผู้นั้นจะร่วม พิจารณาหรือออกเสียงลงคะแนนชี้ขาดมิได้

การชี้ขาดให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก ตุลาการคนหนึ่งให้ มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ถือตามคำคัดค้าน

(๕) การให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ หลักประกันในส่วนนี้ได้นำมากำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ ๓๑ แล้ว ดังนี้

ข้อ ๓๑ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายที่ก่อกำขึ้นอ้างอิง

๓.๑.๒ สารสำคัญทั่วไป

(๑) การยื่น การถอน และการจำหน่ายคำร้อง หลักเกณฑ์การยื่นและถอนคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ หมวด ๒ ข้อ ๖ - ๗ โดยมีสาระสำคัญ อาทิเช่น คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพ ระบุชื่อที่อยู่ของผู้ร้อง บทบัญญัติ (มาตรา) ของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับเหตุที่ร้อง กรณีอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิพร้อมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง คำขอที่ประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรอย่างหนึ่ง พร้อมเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง และลงลายมือชื่อผู้ร้อง เป็นต้น

(๒) การพิจารณา ได้กำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ หมวด ๓ ข้อ ๑๒ - ๓๐ โดยสาระสำคัญเป็นการกำหนดกระบวนการพิจารณาของศาล เช่น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องให้วินิจฉัยเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้ศาลตรวจและมีคำสั่งว่า สมควรที่จะรับคำร้องไว้ดำเนินการหรือไม่ ภายใน ๑๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้อง และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องแล้ว จะต้องส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้องเพื่อให้ทำคำชี้แจงยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันรับสำเนาคำร้อง การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำโดยเปิดเผยเมื่อมีการ

ออกน้ํงพิจารณาสืบพยาน หรือให้ค้ํกรณืแสดงความเห็น หรือการฟัง ค้ําแถลงการณืของค้ํกรณื อนึ่ง ในการออกน้ํงพิจารณาของคณะตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ บุคคลภายนอกมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลได้ แต่ท้ํงนึ่ง ต้องปฏิบัติตามระเบียบของศาล เพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อย ของการพิจารณาคดีด้วย นอกจากนี้แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจเรียก เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ ถ้อยค้ําได้ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง และใน การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้นำเอาระบบโต้สวนมาใช้ ซึ่งท้ําให้ศาล รัฐธรรมนูญสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางและยืดหยุ่นมากกว่าการ พิจารณาคดีในระบบกล่าวหา

(๓) ค้ําวินิจฉัยหรือค้ําสั่ง ได้กำหนดไว้ในข้อก้ําหนดศาล รัฐธรรมนูญ หมวด ๔ ข้อ ๓๑ - ๓๒ โดยมีสาระส้ําคัญว่า การท้ําค้ํวินิจฉัย หรือค้ําสั่งต้องประกอบด้วย ความเป็นมาหรือค้ํากล่าวหา สรุปข้อเท็จจริง ที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและ ข้อกฎหมาย บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

(๔) แบบพิมพ์และตราประทับ ได้กำหนดไว้ในข้อก้ําหนดศาล รัฐธรรมนูญ หมวด ๕ ข้อ ๓๓ โดยให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้กำหนด แบบพิมพ์และตราประทับค้ํวินิจฉัยหรือค้ําสั่งของศาล

(๕) บทสุดท้ําย ได้กำหนดไว้ในข้อก้ําหนดศาลรัฐธรรมนูญ ข้อ ๓๔ - ๓๗ โดยมีสาระส้ําคัญเกี่ยวกับการให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ รักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดี ท้ํงนึ่งเพื่อให้การดำเนิน กระบวนพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยการออกระเบียบ ว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แก่บุคคลใดที่ศาลเรียกมาให้ถ้อยคำ หรือเบิกความ หรือให้ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาของศาลได้ด้วย

๓.๒ กระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบันมีขั้นตอน ดังนี้

(๑) การรับคำร้อง

เมื่อมีการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะต้องลงบัญชีรับเรื่องดังกล่าวไว้เป็นหลักฐาน จากนั้นจะจัดทำบันทึกสรุปสำนวน กล่าวคือ มีการสรุปคำร้องทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย รวมทั้งประเด็นที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย พร้อมความเห็นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญว่าสมควรรับคำร้องไว้ดำเนินการหรือไม่ประการใด ในการนี้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะได้จัดทำความเห็นในเบื้องต้นเสนอต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อีกครั้งหนึ่งว่าสมควรรับคำร้องไว้ดำเนินการหรือไม่

(๒) การพิจารณาคำร้อง

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้ตรวจสำนวนคำร้องโดยพิจารณาประกอบกับบันทึกสรุปสำนวน และความเห็นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญแล้ว จะต้องมีการสั่งว่าสมควรที่จะรับคำร้องไว้ดำเนินการหรือไม่ ภายใน ๑๐ วัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้อง ซึ่งในขั้นตอนนี้ศาลรัฐธรรมนูญอาจขยายเวลาได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๑๒ และข้อ ๑๖

กรณีศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้ดำเนินการ เนื่องจากเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องมิได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เช่น คำร้องไม่มีสาระสำคัญเพียงพอ ไม่ลงชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะมีหนังสือแจ้งผู้ร้อง โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ได้รับมอบหมายจะเป็นผู้ทำการตรวจแก้ไข ก่อนที่เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ร้องทราบต่อไป

ส่วนกรณีศาลรัฐธรรมนูญมีมติให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะต้องนำลงสารบบคดีและออกหมายเลขคดีไว้เป็นหลักฐานด้วย

(๓) การแจ้งผู้ร้องและส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้อง

เมื่อคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้มีมติให้รับคำร้องไว้พิจารณาในคดีใดแล้ว ก็จะมีหนังสือแจ้งให้ผู้ร้องทราบ พร้อมกับส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้องด้วยเพื่อให้ผู้ถูกร้องได้รับทราบและยื่นคำชี้แจงภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง

(๔) การพิจารณาคดี

“การพิจารณาคดี” ตามคำนิยามในข้อกำหนดข้อ ๓ หมายถึง การออกนั่งพิจารณาหรือการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยซึ่งศาลรัฐธรรมนูญ (โดยระเบียบคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ) จะดำเนินการประชุมตามวาระการประชุม โดยปกติแล้วจะมีการประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญกันทุกวันอังคารและวันพฤหัสบดีของทุกสัปดาห์ โดยองค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัยจะต้องประกอบด้วยตุลาการฯ จำนวนไม่น้อยกว่า ๔ คน และมีมติให้ถือเอาตามเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ อนึ่ง การที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบาง

ท่านมิได้เข้าร่วมประชุม อาจมีสาเหตุมาจากการขอถอนตัวจากคดีหรือถูกคัดค้านหรือลาการประชุมก็ได้

๑) การประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัยเกี่ยวกับคดี

ในการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัยเกี่ยวกับคดีขององค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญก็เพื่อเป็นการอภิปรายแสดงความคิดเห็น และเพื่อให้ทราบประเด็นสำคัญในการวินิจฉัย ซึ่งในการประชุมปรึกษาของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนี้จะกระทำโดยการพิจารณาลับ ไม่อนุญาตให้คู่กรณี ผู้เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอกเข้ารับฟังหรือสังเกตการณ์ใดๆ ทั้งสิ้น

๒) การออกนั่งพิจารณาสืบพยานหรือให้คู่กรณีและผู้เกี่ยวข้องชี้แจงแถลงหรือแสดงความเห็น

ในการออกนั่งพิจารณามีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะรับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอื่นๆ เพิ่มเติมจากคู่กรณี หรือรับฟังคำแถลงการณ์จากคู่กรณี แต่อย่างไรก็ดี การออกนั่งพิจารณาไม่จำเป็นต้องกระทำในทุกคดี เพราะหากคดีใดที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าข้อเท็จจริงมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้แล้ว หรือกรณีเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่อาจวินิจฉัยได้ โดยไม่ต้องรับฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติม ก็สามารถที่จะทำการประชุมปรึกษาโดยไม่ต้องมีการออกนั่งพิจารณาก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดีเสมอ

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีการออกนั่งพิจารณาในคดีใดแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญ โดยประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย อาจมีหนังสือเรียกคู่กรณี (ผู้ร้องและผู้ถูกร้อง) พยาน หรือบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง แถลงหรือแสดงความเห็นซึ่งในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องส่งสำเนาคำร้องไปยังคู่กรณีก่อนกำหนดวันออกนั่งพิจารณาครั้งแรก

ซึ่งไม่น้อยกว่าสิบห้าวันด้วย

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องปิดประกาศวันและเวลาในการออกนั่งพิจารณาทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ทราบโดยทั่วกันอีกด้วย และในการออกนั่งพิจารณาจะต้องกระทำโดยเปิดเผย โดยเปิดโอกาสให้สาธารณะชนเข้าร่วมรับฟังได้ อนึ่ง ในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้นำวิธีพิจารณาในระบบไต่สวนมาใช้ และระบบไต่สวนนี้ นับว่ามีความแตกต่างจากระบบวิธีพิจารณาของศาลยุติธรรมซึ่งใช้ระบบกล่าวหาเป็นสำคัญ อันเป็นระบบที่ศาลมีบทบาทเป็นผู้ตัดสินคดี โดยหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเป็นของผู้กล่าวหาที่จะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์เพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหาของตน โดยศาลไม่ใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมและมีกฎเกณฑ์ในการแสวงหาพยานหลักฐานอย่างเคร่งครัด ส่วนระบบไต่สวนนั้น นอกจากคู่ความในคดีจะสามารถเสนอพยานหลักฐานต่อศาลได้แล้ว ศาลยังมีบทบาทสำคัญที่จะใช้อำนาจสืบพยานเพิ่มเติมหรือดลสืบพยาน และยังสามารถซักถามและแสวงหาพยานหลักฐานได้เอง การใช้ดุลยพินิจของศาลในการค้นหาข้อเท็จจริงแห่งคดีจึงเป็นไปอย่างกว้างขวางและยืดหยุ่นมากกว่าระบบกล่าวหา และเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีก็เพราะรัฐธรรมนูญได้กำหนดและให้อำนาจไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากคดีรัฐธรรมนูญนั้นมีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์มหาชนโดยตรง

๓) การลงมติและจัดทำคำวินิจฉัยคดี

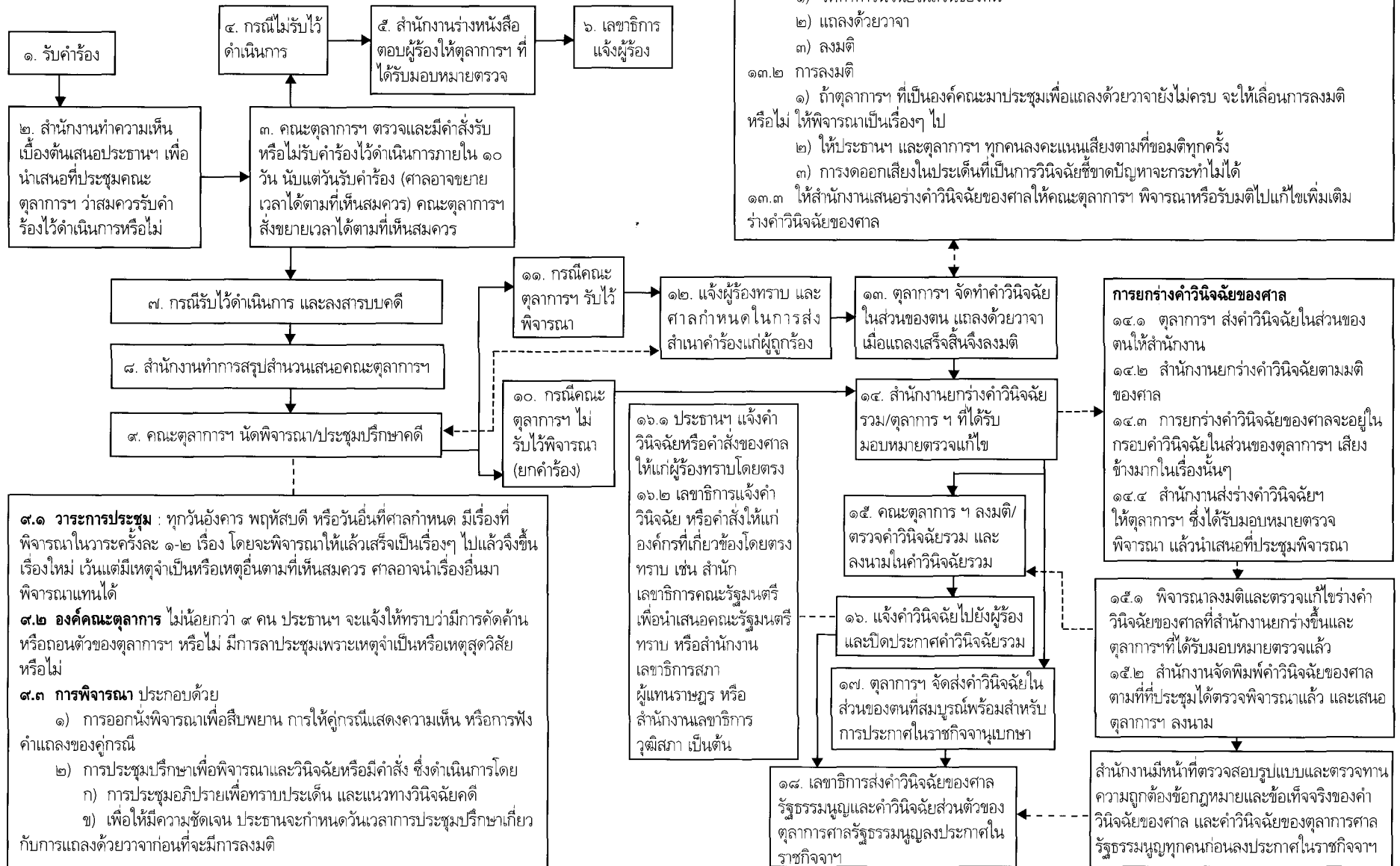
เมื่อได้ทำการไต่สวนและพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว ประธานศาลรัฐธรรมนูญจะกำหนดวันและเวลาในการประชุมเพื่อแถลงด้วยวาจาจากอันที่ จะมีการลงมติ โดยกำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำคำวินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม

ก่อนการลงมติ และเมื่อได้แถลงด้วยวาจาจนครบทุกคนแล้ว ที่ประชุมคณะตุลาการฯ จะทำการลงมติในประเด็นแห่งคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยว่าผลการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใด ทั้งนี้ เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ โดยตุลาการฯ ซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องจัดทำคำวินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ อนึ่ง การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องจัดทำคำวินิจฉัยส่วนตนด้วยนั้นก็เพื่อแสดงให้เห็นให้สาธารณชนได้ทราบว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแต่ละคนมีเหตุผลในการพิจารณาวินิจฉัยคดีอย่างไร

เมื่อมีการลงมติวินิจฉัยชี้ขาดในคดีใดแล้ว สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นผู้ดำเนินการร่างคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเสนอให้คณะตุลาการฯ พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมต่อไป ซึ่งในการยกร่างนี้จะต้องยึดถือเอาตามแนวคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก และเมื่อยกร่างคำวินิจฉัยเสร็จแล้วจะต้องส่งให้ตุลาการฯ ที่ได้รับมอบหมายทำการตรวจแก้ไขก่อนที่จะนำเสนอต่อที่ประชุมคณะตุลาการฯ พิจารณาเห็นชอบต่อไป

และเมื่อที่ประชุมคณะตุลาการฯ ได้พิจารณาเห็นชอบกับคำวินิจฉัยที่ตรวจแก้ไขเสร็จแล้ว จึงจะนำเสนอต่อตุลาการฯ ที่เป็นองค์คณะทุกคนเพื่อลงนามต่อไป จากนั้นจะได้ทำการแจ้งคำวินิจฉัยไปยังคู่กรณี (ผู้ร้องและผู้ถูกร้อง) นอกจากนี้แล้ว เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะได้แจ้งไปยังองค์กรของรัฐและผู้เกี่ยวข้องต่อไป หลังจากนั้น คำวินิจฉัยทั้งหมดซึ่งประกอบด้วยคำวินิจฉัยกลางและคำวินิจฉัยส่วนตนของตุลาการฯ ที่เป็นองค์คณะทุกคน ก็จะถูกส่งไปตีพิมพ์ลงในราชกิจจานุเบกษาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีการลงมติเสร็จสิ้น

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ตอนที่ ๔

วิสัยทัศน์และพันธกิจของศาลรัฐธรรมนูญและ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๑ วิสัยทัศน์ของศาลรัฐธรรมนูญ

“ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรหลักในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีรัฐธรรมนูญ
มุ่งวางบรรทัดฐานการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และรักษาไว้ซึ่ง
ประโยชน์สาธารณะ”

๔.๒ พันธกิจของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีฐานะเป็นองค์กร
ฝ่ายตุลาการซึ่งมิได้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นการทั่วไป
หากแต่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยเฉพาะคดีที่มีปัญหาทางกฎหมาย
เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศเท่านั้น โดยมี
พันธกิจสำคัญรวม ๖ ประการ ดังนี้

(๑) การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

(๒) การเป็นผู้ให้ความกระจ่างชัดเกี่ยวกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

(๓) การรักษาความชอบธรรมและความโปร่งใสของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง

(๔) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

(๕) การรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะ

(๖) การแก้ไขและเยียวยาปัญหาที่เกิดจากการใช้รัฐธรรมนูญ

๔.๓ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๓.๑ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๐ กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๒ ได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๒ เป็นต้นมา โดยกำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) รับผิดชอบงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ศึกษา และรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่างๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) สนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

จากบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวสามารถกำหนดเป็นประเภทของภารกิจหรือกิจการที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบด้วย

(๑) ภารกิจด้านการสนับสนุนงานคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ งานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล ข้อกฎหมาย ทำความเห็นสรุป เกี่ยวกับคำร้อง การยกวางคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการดำเนินการอื่นตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๖ (เดิมใช้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๑)

(๒) ภารกิจด้านการศึกษาและวิจัยด้านวิชาการ ได้แก่ การศึกษา วิจัยทางวิชาการเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ การเสนอความเห็นทางวิชาการเกี่ยวกับคำร้องคดีประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การเผยแพร่ การให้ความรู้ การศึกษาต่อสาธารณะในทางวิชาการเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการทั้งภายในและต่างประเทศเพื่อพัฒนางานศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) ภารกิจด้านการบริหารและจัดการสำนักงาน ได้แก่ การจัดทำนโยบายและแผน งบประมาณ ติดตามและประเมินผล บริหารงานคลัง พัสดุ ครุภัณฑ์ พาหนะ อาคารสถานที่ บริหารและพัฒนาบุคลากร พัฒนาระบบงานภายใน ปรับปรุงแก้ไขระเบียบปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ บริการข้อมูลกฎหมายรัฐธรรมนูญ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และบริการข้อมูลข่าวสาร

๔.๓.๒ วิสัยทัศน์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรอำนาจการของศาลรัฐธรรมนูญที่มีระบบมาตรฐาน คุณภาพ และคุณธรรมในการปฏิบัติงานสูงสุด เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ

๔.๓.๓ พันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) ศึกษา วิเคราะห์ด้านคดีและกฎหมายเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ดำเนินงานอำนาจการงานศาลรัฐธรรมนูญตามกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) สนับสนุนด้านการศึกษา วิจัยทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) พัฒนาระบบบริหารจัดการสำนักงานและบุคลากร เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจ หน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) เผยแพร่ ให้บริการข้อมูล ข่าวสาร องค์กรความรู้ การศึกษาต่อสาธารณะเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ งานศาลรัฐธรรมนูญ และการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๓.๔ เป้าประสงค์หลักในการดำเนินงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

จากพันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว เป็นการฉายภาพไปในอนาคตเพื่อให้ทราบว่าจะขอบเขตหรือลักษณะเฉพาะของ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่พยายามดำเนินการในอนาคตก็คือการ “มีระบบบริหารจัดการงานศาลรัฐธรรมนูญที่ดี” โดยมีจุดหมายร่วมกันในการที่จะดำเนินการต่อไปนี้

(๑) สร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิเคราะห์คดีและกฎหมายของสำนักงานฯ ให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐาน

(๒) พัฒนางานวิชาการและการวิจัย เพื่อสร้างและแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ สำหรับสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนารัฐธรรมนูญและงานศาลรัฐธรรมนูญของไทย รวมทั้งให้ความรู้ และการศึกษาแก่สาธารณะเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) บริหารและพัฒนาบุคลากรของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในทุกระดับทั้งสายงานหลักและสายงานสนับสนุนเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุถึงพันธกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กรร่วมกัน

(๔) พัฒนาระบบงานบริหารภายในด้านต่างๆ ทั้งในด้านของระบบ กลไกการดำเนินงาน การบริหารจัดการด้านการเงินงบประมาณ ระเบียบ แนวปฏิบัติงานและอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานเพื่อสนับสนุนงานด้านอำนาจการของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างแท้จริง

(๕) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ความเข้าใจ และข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่รวดเร็ว ถูกต้อง มีความเหมาะสมตรงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ สิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ และการปฏิรูปทางการเมืองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

แผนภูมิแสดงโครงสร้างและ หน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

แผนภูมิแสดงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ภาคผนวก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

หมวด ๘ ส่วนที่ ๒ ศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๕๕ ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่งและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีกสิบสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนห้าคน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนสองคน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาปัตยกรรมศาสตร์ ซึ่งได้รับเลือกตามมาตรา ๒๕๗ จำนวนห้าคน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาปนศาสตร์ ซึ่งได้รับเลือกตามมาตรา ๒๕๗ จำนวนสามคน

ให้ผู้ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่ง ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๕๖ ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) และ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์
- (๓) เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่า หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์
- (๔) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๖ หรือมาตรา ๑๐๙ (๑)
- (๒) (๔) (๕) (๖) (๗) (๑๓) หรือ (๑๔)
- (๕) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (๖) ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง ในระยะสามปีก่อนดำรงตำแหน่ง
- (๗) ไม่เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

มาตรา ๒๔๗ การสรรหาและการเลือกตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๕๕ (๓) และ (๔) ให้ดำเนินการดังนี้

- (๑) ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน คณบดีคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน เป็นกรรมการ

คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ตามมาตรา ๒๕๕ (๓) จำนวนสิบคน และผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๔) จำนวนหกคนเสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น ทั้งนี้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุทำให้ ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว มติในการเสนอชื่อดังกล่าว ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(๒) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติเลือกบุคคลผู้ ได้รับการเสนอชื่อในบัญชีตาม (๑) ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในการนี้ ให้ห้าคนแรกในบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) และสาม คนแรกในบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๔) ซึ่งได้รับคะแนน สูงสุดและมีคะแนนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ วุฒิสภา เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าจำนวนผู้ได้รับ เลือกดังกล่าวจากบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) มิไม่ครบ ห้าคน หรือจากบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๔) มิไม่ครบ สามคนให้นำรายชื่อผู้มิได้รับเลือกในคราวแรกในบัญชีนั้นมาใช้สมาชิก วุฒิสภาออกเสียงลงคะแนนเลือกอีกครั้งหนึ่งต่อเนื่องกันไป และในกรณีนี้ ให้ผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบจำนวน เป็นผู้ได้รับ เลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ถ้ามีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันในลำดับใด อันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกินห้าคนหรือสามคนแล้วแต่กรณี ให้ประธาน วุฒิสภาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕๕ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๕๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ต้อง

(๑) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจ หรือของหน่วยงานของรัฐ

(๓) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนิน ธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันหรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(๔) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

ในกรณีທີ່ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด หรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี เลือกบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) โดยได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ผู้ได้รับเลือกจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อ ตนได้ลาออกจากการเป็นบุคคลตาม (๑) (๒) หรือ (๓) หรือแสดงหลักฐาน ให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบวิชาชีพอิสระดังกล่าวแล้ว ซึ่งต้อง กระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือก แต่ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออกหรือ เลิกประกอบวิชาชีพอิสระภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยรับ เลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๖๑ มา ใช้บังคับ

มาตรา ๒๕๙ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และ ให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งพ้นจาก ตำแหน่งตามวาระ ให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมาย

มาตรา ๒๖๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๕๖
- (๕) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๕๘
- (๖) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๓๐๗ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง
- (๗) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ภายใต้บังคับมาตรา ๒๖๗

มาตรา ๒๖๑ ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งตามวาระพร้อมกันทั้งหมด ให้เริ่มดำเนินการตามมาตรา ๒๕๕ และมาตรา ๒๕๗ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งนอกจากกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้นำมาตรา ๒๕๕ (๑) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดให้นำมาตรา ๒๕๕ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่เป็นการตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๕ (๓) หรือ (๔) ให้นำมาตรา ๒๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีนี้ ให้เสนอชื่อผู้สมควรเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) หรือ (๔) เป็นจำนวนสองเท่าของผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งต่อประธานวุฒิสภา และให้วุฒิสภามีมติเลือก ทั้งนี้ ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนในระหว่างที่อยู่นอกสมัยประชุมของวุฒิสภา ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๕๗ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมของวุฒิสภา

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕๕ วรรคสอง มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๖๒ ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๙๓ หรือร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่วุฒิสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๙๔ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายอีกครั้งหนึ่ง

(๑) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร

ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภา ที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของ ทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือ ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็น ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่ กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยัง ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๓) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ นี้หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความ เห็นเช่นว่านั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภา ผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรี ระวังการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความ ดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราช

บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมิใช่ข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้แต่มีใช้กรณีตามวรรคสาม ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๙๓ หรือมาตรา ๙๔ แล้วแต่กรณีต่อไป

มาตรา ๒๖๓ บทบัญญัติมาตรา ๒๖๒ (๒) ให้นำมาใช้บังคับกับร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาแล้วแต่กรณีให้ความเห็นชอบแล้วแต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๒๖๔ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

มาตรา ๒๖๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใด มาให้ถ้อยคำ

ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

มาตรา ๒๖๖ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

มาตรา ๒๖๗ องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าเก้าคน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำคำวินิจฉัยในส่วนของตนพร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณาเหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๒๖๘ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาดมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ

มาตรา ๒๖๙ วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งต้องกระทำโดยมติเอกฉันท์ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย การให้โอกาสคู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องตน การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และการให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญด้วย

มาตรา ๒๗๐ ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ๒๕๕๖

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๖๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ศาลรัฐธรรมนูญ โดยมติเอกฉันท์ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จึงกำหนดวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อกำหนดนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖”

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑

(๒) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

(๓) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๒

(๔) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๔

ข้อ ๔ ในข้อกำหนดนี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

“ประธาน” หมายความว่า ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๑๙ ก วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๖
มีผลใช้บังคับในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖

“ตุลาการ” หมายความว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“คดี” หมายความว่า เรื่องที่เสนอให้ศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“คำร้อง” หมายความว่า บรรดาคำร้อง คำขอ ความเห็น คำเสนอ คำกล่าวหา คำแก้ข้อกล่าวหา คำคัดค้าน ที่ยื่นต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“คู่กรณี” หมายความว่า ผู้ร้องและผู้ถูกร้อง

“ผู้ร้อง” หมายความว่า ผู้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“ผู้ถูกร้อง” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้อง

“ผู้เกี่ยวข้อง” หมายความว่า หน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัย

“กระบวนการพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใดๆ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเกี่ยวกับคดี ซึ่งกระทำโดยคู่กรณี หรือโดยศาล หรือตามคำสั่งศาล ไม่ว่าจะการนั้นจะเป็นโดยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งกระทำต่อศาล หรือต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือศาลกระทำต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย และรวมถึงการส่งคำร้อง การวินิจฉัย การรับฟังพยานหลักฐาน การลงมติ ตลอดจนจนถึงการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

“การพิจารณาคดี” หมายความว่า การออกนั่งพิจารณา หรือการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

ข้อ ๕ ให้ประธานรักษาการตามข้อกำหนดนี้

หมวด ๑

การยื่น การถอน และการจำหน่ายคำร้อง

ข้อ ๖ คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพและมีรายการ ดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง

(๒) ระบุมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวกับเหตุในคำร้อง

(๓) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง

(๔) มีคำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง

(๕) ลงลายมือชื่อผู้ร้อง แต่ในกรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่นต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวไปด้วย

คำร้องต้องยื่นพร้อมสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบโดยข้อความถูกต้องเป็นอย่างเดียวกัน จำนวนยี่สิบชุด

ข้อ ๗ คำร้องที่递ยื่นต่อศาล ก่อนที่ศาลมีคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง ถ้าผู้ร้องตาย หรือผู้ร้องขอถอนคำร้อง ศาลอาจพิจารณาสั่งจำหน่ายคำร้องนั้นก็ได้

กรณีที่ผู้ร้องไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาตามคำสั่งศาลภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าเป็นการทิ้งคำร้อง และให้ศาลสั่งจำหน่ายคำร้อง

หมวด ๒

การคัดค้านและการถอนตัวของตุลาการ

ข้อ ๘ ตุลาการอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ขอให้วินิจฉัย

(๒) เป็นหรือเคยเป็นสามีหรือภริยา หรือญาติของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ เป็นหมุ่พการี หรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใดๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติทางการสมรสนับได้เพียงสองชั้น

(๓) เคยถูกอ้างเป็นพยาน โดยที่ได้อำนาจเห็นเหตุการณ์ เว้นแต่เคยมีส่วนร่วมในวิธีพิจารณาตามกระบวนการทางนิติบัญญัติ หรือเคยแสดงความเห็นในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เป็นพิเศษในปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวข้องกับคำร้องนั้น

(๔) เป็นผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้แทน หรือหนวยความของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน

(๕) เป็นผู้พิพากษา ตุลาการในศาลอื่น กรรมการกฤษฎีกา อนุญาโตตุลาการ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งพิจารณาคำร้องในเรื่องเดียวกันนั้นมาก่อน

(๖) มีคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีที่ตุลาการนั้นเอง สามี ภริยา หรือญาติสืบสาโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมาของตุลาการนั้นฝ่ายหนึ่ง พินาศกับคู่กรณี สามี ภริยา หรือญาติสืบสาโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมาของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๙ ตุลาการผู้ใดมีเหตุที่อาจถูกคัดค้านตามข้อ ๘ ตุลาการผู้นั้นจะแถลงต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้านและขอถอนตัวออกจากการพิจารณาคดีนั้นก็ได้

เมื่อมีการคัดค้านตุลาการตามข้อ ๘ ให้ศาลมีคำชี้ขาดในเรื่องที่คัดค้านนั้น ก่อนที่จะมี การพิจารณาต่อไป เว้นแต่การพิจารณาคดีตามมาตรา ๑๕๐ วรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การพิจารณาคดีทั้งหลายที่ได้ดำเนินไปก่อนเสนอคำคัดค้านย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไปเพราะเหตุที่มีการคัดค้านตุลาการ เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๐ ตุลาการจะถอนตัวจากการพิจารณาคดีใด หรือทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่งนั้นมิได้ เว้นแต่มีเหตุที่ถูกคัดค้านตามข้อกำหนดนี้ เหตุสุดวิสัย เหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ หรือเหตุอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร

ข้อ ๑๑ เมื่อมีการคัดค้านตุลาการผู้ใดในเรื่องใด และตุลาการผู้นั้นไม่ขอถอนตัวออกจากการพิจารณาคดีนั้น ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

เมื่อศาลต้องพิจารณามาวรรคหนึ่ง ตุลาการผู้นั้นจะร่วมพิจารณาหรือออกเสียงลงคะแนนชี้ขาดมิได้

การชี้ขาดให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก ตุลาการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ถือตามคำคัดค้าน

หมวด ๓

การพิจารณา

ข้อ ๑๒ กรณีมีคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยเรื่องใด ให้ศาลตรวจและมีคำสั่งรับหรือไม่รับคำร้องไว้ดำเนินการภายในสิบวันนับแต่วันได้รับคำร้อง

เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจมีคำสั่งรับหรือไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยในคราวเดียวกันก็ได้

ข้อ ๑๓ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องที่ดำเนินการขบวนพิจารณาไม่ถูกต้อง ดำเนินการขบวนพิจารณาให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควร

ข้อ ๑๔ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ศาลส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องและยื่นคำชี้แจงแล้ว หรือผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือไม่มารับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจง ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาดำเนินไป

ผู้ร้องจะขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องก็ได้ แต่ต้องเป็นสาระสำคัญอันควรแก่การแก้ไขและเกี่ยวกับเรื่องเดิมโดยให้ทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาล

คำขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องตามวรรคสอง ศาลจะอนุญาตหรือไม่ก็ได้

ให้ปิดประกาศวันเวลาออกนั่งพิจารณาทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาล สำหรับประกาศกำหนดวันออกนั่งพิจารณาครั้งแรกให้ส่งสำเนาไปยังคู่กรณีไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันออกนั่งพิจารณา

ข้อ ๑๕ การส่งคำร้อง ประกาศ หรือเอกสารอื่นใด ให้ส่งแก่คู่กรณี หรือผู้เกี่ยวข้อง ณ ภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ปกติ หรือสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่คู่กรณี หรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้งไว้

ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ศาลมีอำนาจสั่งให้นำเอกสารดังกล่าว ปิดไว้ ณ ที่ทำการศาล หรือสถานที่ตามวรรคหนึ่ง หรือให้ประกาศโดยวิธีอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร และให้ถือว่าได้มีการส่งเอกสารโดยชอบแล้ว

ข้อ ๑๖ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๘๐ วรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดนี้ ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการผดุงความเป็นธรรมในการพิจารณาวินิจฉัยคดี ศาลจะสั่งยื่นหรือขยายเวลาออกไปก็ได้

ข้อ ๑๗ การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย เมื่อมีการออกนั่งพิจารณาเพื่อสืบพยาน หรือให้คู่กรณีและผู้เกี่ยวข้องชี้แจง แลกงหรือแสดงความเห็น

ในกรณีที่ศาลเห็นว่า คดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะไม้ออกนั่งพิจารณาก็ได้

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ศาลมีอำนาจกำหนดบุคคลที่มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้

ข้อ ๑๘ ในการประชุมปรึกษาของศาลเพื่อทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง ประธานจะอนุญาตให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญหรือเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในที่ประชุมด้วยก็ได้

ข้อ ๑๙ คู่กรณีจะอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีและมีสิทธิขอตรวจเอกสารที่เกี่ยวกับตนและขอสำเนาเอกสารนั้น ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด

ข้อ ๒๐ การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้กระทำเท่าที่จำเป็น การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ผู้อ้างพยานซักถามก่อน และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งซักค้าน เพื่อความยุติธรรมศาลจะซักถามเมื่อใดก็ได้

ข้อ ๒๑ พยานที่มาศาลต้องเบิกความด้วยวาจา และห้ามไม่ให้พยานอ่านข้อความที่เขียนมา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลหรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ ๒๒ คำเบิกความของพยาน ให้ศาลบันทึกไว้เพื่ออ่านและให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ศาลอาจกำหนดให้มีการบันทึกคำเบิกความของพยาน โดยใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง หรือภาพและเสียงอีกด้วยได้

ข้อ ๒๓ การแถลงการณ์ปิดคดีของคู่กรณี จะกระทำเป็นหนังสือหรือแถลงด้วยวาจาก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

การแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจา ให้ผู้ร้องเป็นผู้แถลงก่อนและให้ผู้ถูกร้องแถลงในลำดับถัดไป

การแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาของแต่ละฝ่าย ศาลจะซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แถลงในระหว่างการแถลง หรือภายหลังการแถลงก็ได้

ข้อ ๒๔ ในการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย คู่กรณี พยาน ผู้เกี่ยวข้อง หรือ

ผู้ชี้แจงจะให้ข้อเท็จจริง หรือความเห็น แล้วแต่กรณี เป็นหนังสือก็ได้

ข้อ ๒๕ ศาลอาจสั่งงดการสืบพยานหลักฐานใดๆ ที่เห็นว่าไม่เกี่ยวกับเรื่องที่พิจารณา วินิจฉัย หรือไม่มีความจำเป็นแก่การพิจารณาวินิจฉัย หรือจะทำให้คดีล่าช้าโดยไม่สมควร

ข้อ ๒๖ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรหรือโดยคำร้องของคู่กรณีศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบพยาน หลักฐาน ตรวจสอบบันทึก เอกสาร วัตถุ หรือสถานที่ ไม่ว่าจะกระทำในเวลาใด ภายในหรือ ภายนอกศาลก็ได้

ข้อ ๒๗ ศาลมีอำนาจในอันที่จะดำเนินการสอบสวนพิจารณาและวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานใดๆ ที่ได้มา หรือมีอยู่ หรือที่คู่กรณีนำมาสืบนั้น จะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอให้ฟังเป็น ยุติได้หรือไม่

ข้อ ๒๘ การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำด้วยความรวดเร็วและต่อเนื่องจนกว่าจะเสร็จ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย เหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ หรือเหตุอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร ศาลจะสั่งเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปก็ได้

ข้อ ๒๙ ศาลเป็นผู้บันทึกรายงานการพิจารณาคดี

ข้อ ๓๐ ให้ประธานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ลงลายมือชื่อในคำสั่ง ประกาศ หรือ หนังสืออื่นใดของศาล

หมวด ๔

คำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

ข้อ ๓๑ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

ข้อ ๓๒ เมื่อมีการแถลงด้วยวาจาก่อนลงมติและลงมติเสร็จสิ้น ให้ศาลจัดทำคำวินิจฉัยของศาลให้เสร็จภายในสามสิบวัน เพื่อส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา พร้อมคำวินิจฉัยส่วนตัวของตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคน

หมวด ๕

แบบพิมพ์และตราประทับ

ข้อ ๓๓ แบบพิมพ์และตราประทับคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลจะกำหนดให้ใช้เพื่อการใด มีรูปแบบ ขนาดและข้อความอย่างไร ให้เป็นไปตามที่ศาลกำหนด

หมวด ๖

บทสุดท้าย

ข้อ ๓๔ ในการพิจารณาคดีของศาล ให้ศาลมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดี การให้บุคคลใดซึ่งฝ่าฝืนออกไปนอกสถานที่พิจารณาและกระทำการใดๆ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว รวมทั้งวางข้อกำหนดเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ

ข้อ ๓๕ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อยในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาล ตลอดจนมารยาทของบุคคล เช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่ศาลกำหนด

ข้อ ๓๖ ศาลมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แก่บุคคลใดที่ศาลเรียกมาให้ถ้อยคำ หรือเบิกความ หรือให้

๑๑๒ ● ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาของศาลได้

ข้อ ๓๗ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับแก่บรรดาคดีที่ได้ยื่นต่อศาลในวันที่ข้อกำหนดนี้ใช้บังคับเป็นต้นไป บรรดาคดีที่ได้ยื่นต่อศาลก่อนวันที่ข้อกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้บังคับตามข้อกำหนดเดิมซึ่งใช้อยู่ก่อนวันที่ข้อกำหนดนี้ใช้บังคับจนกว่าจะได้มีคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง เว้นแต่ศาลจะให้บังคับตามข้อกำหนดนี้เป็นเรื่องๆ ไปตามที่เห็นสมควร

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖

พลโท

จุล อติเรก

(จุล อติเรก)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่

ประธานที่ประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาล

พ.ศ. ๒๕๕๖

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๓๕ แห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญจึงกำหนดระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาล พ.ศ. ๒๕๕๖”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล พ.ศ. ๒๕๕๑

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี

“ตุลาการ” หมายความว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“สื่อมวลชน” หมายความว่า เจ้าของหรือบรรณาธิการหรือผู้แทนของหนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ แล้วแต่กรณี

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๑๔ ก วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๖
มีผลใช้บังคับในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖

หมวด ๑

การเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาล

ข้อ ๕ บุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาล ต้องแต่งกายให้สุภาพ รักษา มารยาทให้เรียบร้อย และอยู่ในบริเวณที่จัดไว้

ข้อ ๖ ห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณาคดีของศาลย่อมเป็นที่เคารพ ผู้เข้าไปต้องประพฤติตนให้เรียบร้อยและมีสัมมาคารวะบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ตุลาการหรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน เมื่อหมดภารกิจต้องออกนอกห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณา

ข้อ ๗ ห้ามนำอาวุธทุกชนิดเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาล ถ้ามีอาวุธติดตัวมาจะต้อง เก็บหรือฝากไว้ที่อื่นเสียก่อนที่จะเข้ามาในศาล เว้นแต่เจ้าพนักงานตำรวจที่ได้รับอนุญาตจากศาล

หมวด ๒

การเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาล

ข้อ ๘ ผู้แทนสื่อมวลชนใดประสงค์จะเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาลครั้งใด ให้ระบุ ชื่อ ชื่อสกุลและรายละเอียดของผู้ซึ่งจะเข้าฟังการออกนั่งพิจารณา พร้อมทั้งลงลายมือชื่อใน สมุดที่สำนักงานจัดไว้

ข้อ ๙ เมื่อดำเนินการตามข้อ ๘ แล้ว ให้เลขาธิการพิจารณาออกบัตรอนุญาตให้

ข้อ ๑๐ สื่อมวลชนใดลงข้อความ หรือกระจายเสียง หรือออกอากาศเกี่ยวกับการออก นั่งพิจารณาของศาลผิดไปจากความเป็นจริง หรือที่เป็นการกล่าวร้าย เสียตสี หรือดูหมิ่นศาล หรือตุลาการเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ ให้เลขาธิการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เรียกสื่อมวลชนนั้นมาตักเตือน

(๒) ไม่อนุญาตให้เข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาล

ข้อ ๑๑ ผู้ใดประสงค์จะเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาลครั้งใด ให้ระบุชื่อ ชื่อสกุล รายละเอียด พร้อมทั้งลงลายมือชื่อในสมุดที่สำนักงานจัดไว้

เลขาธิการมีอำนาจพิจารณาและออกบัตรอนุญาตให้ตามที่เห็นสมควรและบัตรอนุญาตนี้ ให้ใช้ได้เฉพาะวันที่มีการออกนั่งพิจารณาของศาล

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานใดหรือคณะบุคคลที่ขอเข้าฟังการออก นั่งพิจารณาของศาล เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับการศึกษานั้น ให้เลขาธิการมีอำนาจพิจารณาและ อนุญาตตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๑๓ บัตรอนุญาตตามข้อ ๑๑ และข้อ ๑๒ เลขาธิการจะสั่งถอนเสียเมื่อใดก็ได้

หมวด ๓

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๔ ผู้ที่จะเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาลต้องแต่งกายให้สุภาพ รักษามารยาทให้เรียบร้อย และต้องนั่งตามที่ซึ่งจัดไว้ ทั้งต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานด้วย ห้ามมิให้ผู้เข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาลแสดงกิริยาอาการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย หรือกล่าววาจาหรือส่งเสียงใด ๆ หรือใช้เครื่องมือสื่อสาร หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนหรือขัดขวางการออกนั่งพิจารณา หรือนำสัตว์ วัตถุ หรือสิ่งของที่นำจะเป็นอันตรายหรือก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลหรือทรัพย์สินเข้าไปในห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณา

ข้อ ๑๕ ตุลาการซึ่งพิจารณาคดีมีอำนาจสั่งให้ผู้เข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาลที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือระเบียบนี้ออกไปจากห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณาได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๑๖ การถ่ายภาพ ภาพยนตร์ บันทึกภาพหรือเสียง หรือการกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกันในการออกนั่งพิจารณาของศาล จะกระทำมิได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล แต่ต้องระมัดระวังมิให้เป็นที่เสื่อมเสียหรือกระทบกระเทือนต่อการพิจารณาคดีหรือบุคคลใด

ข้อ ๑๗ การถ่ายภาพ ภาพยนตร์ บันทึกภาพหรือเสียง หรือการกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกันในบริเวณศาล และในห้องพิจารณา หรือสถานที่พิจารณาก่อนหรือหลังการออกนั่งพิจารณา ให้กระทำได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากเลขาธิการ

ข้อ ๑๘ คำสั่งของศาล ตุลาการหรือเลขาธิการ ตามระเบียบนี้ให้ถือเป็นเด็ดขาด

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖

พลโท จุล อติเรก
(จุล อติเรก)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่
ประธานที่ประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ประกาศศาลรัฐธรรมนูญ
เรื่อง แบบพิมพ์ของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๑ แห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ศาลรัฐธรรมนูญจึงกำหนดแบบพิมพ์ขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศศาลรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๒ ให้ยกเลิกประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง แบบพิมพ์ของศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓

ข้อ ๓ แบบพิมพ์ของศาลรัฐธรรมนูญมีดังนี้

- (๑) คำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย
- (๒) คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา
- (๓) คำร้อง
- (๔) คำชี้แจง
- (๕) คำแถลงการณ์ปิดคดี
- (๖) หนังสือให้อื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา
- (๗) หนังสือเรียกเอกสาร หลักฐาน หรือบุคคล
- (๘) หนังสือแจ้งคู่กรณี
- (๙) คำเบิกความ
- (๑๐) รายงานการพิจารณาคดี
- (๑๑) ประกาศศาล
- (๑๒) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ
- (๑๓) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ
- (๑๔) คำสั่งเรื่องพิจารณา

แบบพิมพ์ตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้กระดาษพิมพ์ขนาด เอ ๔

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๑๕ ตอน ๑๕ ก วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๖ มีผลใช้บังคับในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๖

ข้อ ๔ ผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง ผู้เกี่ยวข้อง หรือบุคคลอื่นที่ประสงค์จะยื่นเอกสารต่อศาลให้
จัดทำตามแบบพิมพ์ตามข้อ ๓ (๑) ถึง (๕) ที่กำหนดท้ายประกาศนี้ แล้วแต่กรณี โดยผู้ยื่นสามารถ
จัดทำแบบพิมพ์ขึ้นเองได้

ข้อ ๕ แบบพิมพ์ตามข้อ ๓ (๖) ถึง (๑๔) เป็นแบบพิมพ์สำหรับศาลใช้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖

พลโท จุล อติเรก
(จุล อติเรก)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่
ประธานที่ประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๑๑๘ ● ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๑)

คำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง

{ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....

ข้าพเจ้า.....ผู้ร้อง

สัญชาติ.....ตำแหน่งหรืออาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ครอบครัว.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ขอยื่นคำร้องโดยอาศัยอำนาจตาม.....มาตรา.....

โดยมีข้อเท็จจริงและคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังต่อไปนี้

ข้อเท็จจริง

ข้อ ๑.....

.....
.....
.....
.....

(ใบต่อ)

Blank lined area for writing, consisting of multiple horizontal lines.

(๒)

คำชี้แจงแก่ชื่อกล่าวหา

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

ระหว่าง {

.....ผู้ร้อง

.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ข้าพเจ้า.....ผู้ถูกร้อง

สัญชาติ.....ตำแหน่งหรืออาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน..... พ.ศ..... อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน.....

ตรอก/ซอย..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....

ข้าพเจ้าได้ทราบคำร้องให้พิจารณาวินิจฉัยของผู้ร้องโดยตลอดแล้ว ขอชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา
มีข้อความตามที่จะกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑.....
.....
.....
.....
.....
.....

๑๒๔ • ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๓)
คำร้อง

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง { ผู้ร้อง
..... ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ข้าพเจ้า.....

สัญชาติ.....ตำแหน่งหรืออาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ตรอก/ซอย.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

เกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณา เป็น.....

ขอยื่นคำร้องมีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑.....
.....
.....
.....
.....

๑๓๐ ● ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๕)

คำแถลงการณ์ปิดคดี

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง {ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ข้าพเจ้า.....

สัญชาติ.....ตำแหน่งหรืออาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ตรอก/ซอย.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

เกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณา เป็น.....

ขอยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดี มีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(๖)
หนังสือให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

ระหว่าง {ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ด้วยผู้ร้องได้ยื่นคำร้องให้พิจารณาวินิจฉัยกรณีของผู้ถูกร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ มีข้อความตาม
สำเนาคำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย ซึ่งได้ส่งมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว

จึงให้ท่านทำคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหายื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายใน.....

.....
(.....)
ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

โทร.....

โทรสาร.....

๑๓๔ • ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๑)

หนังสือเรียนเอกสาร หลักฐาน หรือบุคคล

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง {ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....

ถึง.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ต.รอก/ซอย.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ด้วยศาลรัฐธรรมนูญ.....

เพราะฉะนั้นเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาจึงให้.....

ต่อศาลภายใน.....ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๕

(.....)

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

โทร.....

โทรสาร.....

(๘)
หนังสือแจ้งคู่กรณี

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ระหว่าง

{ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ด้วยผู้ร้องได้ยื่นคำร้องให้พิจารณาวินิจฉัยกรณีของผู้ถูกร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ความละเอียดตาม
แจ้งแล้วนั้น
.....
.....

จึงแจ้งมาขังท่านเพื่อทราบ

.....
(.....)
ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

โทร.....

โทรสาร.....

๑๓๖ • ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๘)
คำเบิกความ

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง { ผู้ร้อง
ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....

ข้าพเจ้าได้พิจารณาตนแล้ว

- ๑. ข้าพเจ้าชื่อ.....นามสกุล.....
 - ๒. เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....ปี
 - ๓. ตำแหน่งหรืออาชีพ.....
สถานที่ติดต่อ.....
 - ๔. อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....
ตรอก/ซอย.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....
- เกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณา เป็น.....

ข้าพเจ้าขอเบิกความเป็นพยานตามที่ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง/ภาพไว้แล้ว
ถูกต้องเป็นความจริง/อ่านแล้ว

..... ตุลาการ
..... พยาน

(๑๑)
ประกาศศาล

ประกาศศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่อง

เรื่องพิจารณาที่ ./.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ประกาศ ณ วันที่

.....
()

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

(คำวินิจฉัยที่...../.....)

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(คำสั่งที่...../.....)

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

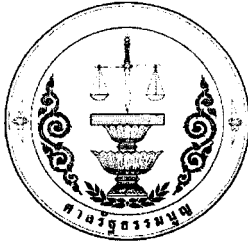
()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(คำสั่งเรื่องพิจารณาที่...../.....)

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

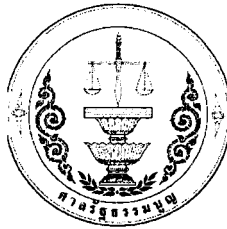
(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ๒๕๔๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒

เป็นปีที่ ๕๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ เรียกว่า “พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้มีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา ๔ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๒) ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่างๆ เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- (๓) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

มาตรา ๕ ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ บุคคลซึ่งได้รับบรรจุและแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การแบ่งส่วนราชการภายในของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและขอบเขตหน้าที่ของส่วนราชการดังกล่าว

(๒) การกำหนดคุณสมบัติ การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ การย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การเลื่อนชั้นเงินเดือน การออกจากราชการ การสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน วินัย การสอบสวน และการลงโทษทางวินัย การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์การลงโทษสำหรับข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) การรักษาราชการแทนและการปฏิบัติราชการแทนในตำแหน่งของข้าราชการ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) การกำหนดเครื่องแบบและการแต่งกายของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) การจ้างและการแต่งตั้งบุคคลเพื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้ชำนาญการเฉพาะด้านอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งอัตราค่าตอบแทนการจ้างด้วย

(๖) การแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ ตามแต่จะมอบหมาย

(๗) การบริหารจัดการงบประมาณและการพัสดุของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๘) การจัดสวัสดิการหรือการสงเคราะห์อื่นแก่ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๙) การรักษาทะเบียนประวัติและควบคุมการเกษียณอายุของข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑๐) การกำหนดวิธีการและเงื่อนไขในการจ้างลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญรวมทั้งการกำหนดระเบียบและการแต่งกาย และการจัดสวัสดิการหรือการสงเคราะห์อื่นของลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑๑) การกำหนดกิจการอื่นที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ระเบียบหรือประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๗ การกำหนดตำแหน่งและการให้ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการพลเรือนสามัญมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ คำว่า “ก.พ.” ให้หมายถึงคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และคำว่า “ส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและมีหัวหน้าส่วนราชการรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี” ให้หมายถึงสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๘ อัตราเงินเดือน อัตราเงินประจำตำแหน่งและการให้ได้รับเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ให้นำกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การจ่ายเงินเดือนประจำตำแหน่งให้แก่ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๙ ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่งรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยจะให้มีรองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการด้วยก็ได้

ในกิจการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้แทนของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเพื่อการนี้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะมอบอำนาจให้บุคคลใดปฏิบัติราชการเฉพาะอย่างแทนก็ได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๐ การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้เป็นผู้สั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(๑) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและรองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญด้วยความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุ

(๒) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นนอกจาก (๑) ให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

มาตรา ๑๑ การโอนข้าราชการตามกฎหมายอื่นมาบรรจุเป็นข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอาจกระทำได้ถ้าเจ้าตัวสมัครใจโดยผู้มีอำนาจสั่งบรรจุทำความเข้าใจกับเจ้าสังกัดและเสนอคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาอนุมัติ ทั้งนี้ จะแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับใดและได้รับเงินเดือนเท่าใดให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิจารณากำหนด แต่เงินเดือนที่จะให้ได้รับจะต้องไม่สูงกว่าข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ที่มีคุณวุฒิ ความสามารถ และความชำนาญงานในระดับเดียวกัน

เพื่อประโยชน์ในการนับเวลาราชการให้ถือเวลาราชการหรือเวลาทำงานของผู้ที่โอนมาตามวรรคหนึ่งในขณะที่เป็นข้าราชการนั้นเป็นเวลาราชการของข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

การโอนข้าราชการการเมืองและข้าราชการที่อยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการมาเป็นข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัตินี้จะกระทำมิได้

มาตรา ๑๒ ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือน

มาตรา ๑๓ ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเสนองบประมาณรายจ่ายตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม แล้วแต่กรณี ในการนี้คณะรัฐมนตรีอาจทำความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไว้ในรายงานการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมด้วยก็ได้ และในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา อาจขอให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้าชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๑๔ เมื่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้ทำการตรวจสอบรับรองบัญชีและการเงินทุกประเภทของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญแล้วให้เสนอผลการสอบบัญชีต่อสภาผู้แทนราษฎร

วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๑๕ ในวาระเริ่มแรกก่อนที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะได้รับงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจัดทำแผนงานในการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ และแผนงานการจัดตั้งและการบริหารงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อขอรับเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและการบริหารงานตามแผนงานดังกล่าว

ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาจัดสรรเงินงบประมาณรายจ่ายเป็นเงินอุดหนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามแผนงานที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสนอตามความจำเป็น

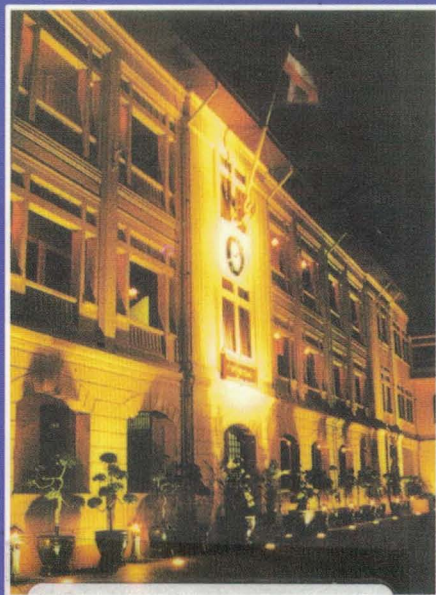
มาตรา ๑๖ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการ คือ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ที่มีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินกิจการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ฉะนั้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ห้องสมุดศาลรัฐธรรมนูญ

0010318

ศาลรัฐธรรมนูญ

อาคารบ้านเจ้าพระยารัตนโกสินทร์
๓๒ ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
www.concourt.or.th
Tel. ๐ ๒๖๒๓ ๙๖๐๐ - ๓๕